

Klimaatrobuust Nederland:
**De NAS als kompas voor
samenwerking en
investeringsen**

Auteurs

Bouke de Vries (onafhankelijk expert), Anne-Marie Bor (NextGreen) en Martha Bailon (NextGreen). Contact via: info@nextgreen.nl.

Opdrachtgever

Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Disclaimer: NextGreen maakte dit rapport op basis van een bureaustudie, gesprekken en een werksessie. Het in dit rapport beschreven advies is geenszins bindend voor opdrachtgever en/of de afzonderlijke gesprekspartners, nog zijn zij verplicht specifieke follow-up maatregelen te nemen. Het advies is gebaseerd op de huidige kennis van NextGreen en degenen met wie zij samenwerkte aan dit advies, en is afgerond op 3 juni 2025.

© NextGreen, juli 2025

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
2. Versnelling door publiek-private samenwerking	5
<i>Startpositie 1. De bodem</i>	6
<i>Startpositie 2. De kiemkracht</i>	8
<i>Startpositie 3. Het ecosysteem</i>	9
3. Aanbevelingen voor concrete afspraken	10
<i>Risicoanalyse en stresstesten</i>	11
<i>Communicatie</i>	12
<i>Financiële prikkels</i>	13
<i>Financiering en investeren</i>	14
<i>Voorwaarden</i>	15
<i>Reguleren</i>	16
<i>Voorbeeldfunctie</i>	17
4. Conclusie: samen doorpakken	18
Verdieping 1: Deskstudie	20
Verdieping 2: Gesprekken hoofdpunten	34
Verdieping 3: Werksessie hoofdpunten	38
Verdieping 4: Geraadpleegde stakeholders	40

Inleiding

Update van de Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) – Onder leiding van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat werkt de Nederlandse Rijksoverheid aan een update van de [Nationale klimaatadaptatiestrategie](#) (NAS). Deze zal bestaan uit *vijftien opgaven* die gezamenlijk door alle ministeries worden uitgewerkt. De NAS laat zich leiden door drie principes en vijf prioriteiten. Sommige opgaven houden rechtstreeks verband met economische sectoren zoals wonen en landbouw, terwijl andere meer indirect zijn (bijv. wateroverlast, waterkwaliteit en hittebestendige steden). Per opgave worden tot 2100 *doelen* en *adaptatiepaden* ontwikkeld en elke tien jaar herzien. Een van de onderdelen binnen de NAS is het verbreden van de klimaatfinanciering voor adaptatie.

Raakvlakken financiële sector – In dit advies in opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat duiden we welke raakvlakken we zien tussen de NAS, de verschillende opgaven en de financiële sector. *Waar kunnen financiële instellingen een bijdrage leveren en wat hebben zij daarvoor van de overheid nodig*, en van anderen. We bouwen daarbij onder andere op het eerdere rapport 'Klimaatadaptatie in een stroomversnelling; Financiële sector en overheid samen aan de slag' (2023). Dit rapport kwam tot stand door samenwerking van ruim vijftig financiële instellingen, Rijksvertegenwoordigers en kennisorganisaties vanuit de [Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector](#). Nu de NAS geactualiseerd wordt, ligt er een kans om in de NAS meer rekening te houden met kansen voor versterkende samenwerking met de financiële sector.

Dit document is een analyse en een advies – We hebben in afgelopen periode hiervoor een *deskstudie* gedaan en *gesprekken* over raakvlakken gevoerd met de trekkers van de nationale opgaven, vertegenwoordigers van de financiële sector en het bedrijfsleven. Vervolgens organiseerden we een *werksessie* met opgaventrekkers en deelnemers uit de bredere Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector waarin we de tussenresultaten en inzichten toetsten en deelnemers aanvulden. De bevindingen zijn verwerkt in dit rapport.

Leeswijzer – In hoofdstuk 2 analyseren we hoe klimaatadaptatie door meer publiek-private samenwerking versneld kan worden. Vervolgens behandelen we in hoofdstuk 3 kansen voor samenwerking, vanuit een denkraam dat we al langer gebruiken om de raakvlakken tussen overheid, financiële sector en private partijen te duiden. We verbinden deze aan de verschillende opgaven uit de NAS. In hoofdstuk 4 trekken we conclusies en doen we aanbevelingen.

Verdieping – We hebben een deskstudie, een duiding van raakvlakken op basis van de gevoerde gesprekken en de belangrijkste inzichten uit de werksessie opgenomen als bijlagen en verdere achtergrondinformatie.

Versnelling door publiek-private samenwerking

Uit onze deskstudie en de gevoerde gesprekken blijkt dat er mogelijkheden liggen voor versnelling van klimaatadaptatie door meer en betere publiek-private samenwerking. Dit kan een vorm van hefboomfunctie zijn, waarbij financiële instellingen hun faciliterende rol verder ontwikkelen en inzetten in lijn met de in de Nationale klimaatadaptatiestrategie gestelde doelen en voor zover dat in hun mogelijkheden en belang ligt.

Met de faciliterende rol van financiële instellingen bedoelen we:

- De mogelijkheid om klanten te informeren over risico's, te nemen adaptatiemaatregelen en manieren om deze te financieren;
- Klimaatadaptatie ondersteunen door middel van concrete (mee)financiering, verzekeringen, door te beleggen in adaptatieprojecten, financiële prikkels en risicodeling inclusief de ontwikkeling van innovatieve nieuwe financiële producten;
- Klimatrisico's helpen inschatten, werken aan preventie, risico's en potentiële impacts proberen te beperken en het verzekeraar maken van restryco's. Bijvoorbeeld door verzekeraars die kennis en inzichten delen en zo waarschuwen bij gebeurtenissen om gevolgschade te beperken.

Om deze mogelijkheden voor samenwerking te ontsluiten, moeten de inspanningen tussen de publieke en private sector op elkaar worden afgestemd. Het is daarvoor essentieel dat overheidsbeleid consistent is en dat klimaatweerbaarheid bij alle betrokken partijen de prioriteit krijgt die nodig is.

Toelichting

(Inter)nationale initiatieven onderstrepen belang van afstemming en samenwerking

De **Nederlandse Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector** is sinds 2022 een actief onderdeel binnen het Platform voor Duurzame Financiering. Eind 2023 concludeerde deze werkgroep: *"Het is cruciaal om gezamenlijk maatregelen te nemen. Dat vereist inzet van burgers, bedrijven, overheden en financiële instellingen."*

Het belang van de samenwerking en de actieve rol van financiële instellingen wordt ook bevestigd door de Climate Adaptation Target Setting Working Group van **het UNEP Finance Initiative**. Deze internationale groep benadrukt het *belang dat banken hun klimaatadaptatiestrategieën afstemmen op nationale beleidskaders* zoals National Adaptation Plans (NAPs).

Ook het **rapport 'Landing the Economic Case for Climate Action with Decision Makers'** van Boston Consulting Group, climaTRACES Lab and Cambridge Judge Business School (2025) geeft aan dat *samenwerking essentieel is om de economische risico's van klimaatverandering te beperken en tegelijkertijd economische groei en veerkracht te waarborgen* (zie verdieping 1, deskstudie).

Samenwerken aan een implementatieagenda biedt mogelijkheden om klimaatadaptatie te versnellen en te bestendigen. Het benutten van deze samenwerkingskansen vraagt om het concreter maken van adaptatiedoelen in samenspraak met de economische sectoren en dit als aandachtspunt mee te nemen in de Nationale adaptatiestrategie.

In onderstaand overzicht gaan we verder in op de randvoorwaarden voor het benutten van de samenwerkingskansen. We geven aan waar we in Nederland nu staan, en wat er naar ons idee op basis van alle verkregen input nodig is voor een versnelling. Dit doen we aan de hand van drie startposities: de bodem, de kiemkracht en het ecosysteem.

Startpositie 1. De bodem

Er ligt al een klimaatakkoord en er is wetgeving	Wat is nodig?	Wat is al concreet in gang gezet?	Wat kan nog meer gedaan worden?
- Met het <i>Klimaatakkoord van Parijs</i>, het <i>Nederlandse Klimaatakkoord</i>, de <i>bestaande duurzaamheidswetgeving</i> en straks dus de NAS ligt er een basis voor het nemen van (meer) actie en voor publiek-private samenwerking op het gebied van klimaatadaptatie. - Dit omvat zowel het identificeren en <i>beheren van risico's</i> als het <i>benutten van kansen</i> en het financieren van investeringen in adaptatie. - Het gaat daarbij ook om het '<i>alignen</i>' van <i>financieringen</i> met de klimaatdoelen (emissies en weerbaarheid), zie artikel 2c van het Parijs Akkoord.	Om die actie te <u>kunnen</u> nemen is nodig: - Meer inzicht in risico's, inclusief extra kennis, toegang tot data en duidelijke methoden. - Helderheid over rolverdelingen tussen overheid en private sector, en mogelijkheden voor samenwerking. - Meer (publiek-private) financiële oplossingen in de volle breedte van de financiële dienstverlening aan bedrijven, particulieren en overheden. Aansluitend bij een heldere klantvraag en financierbare, verzekerbare en investeerbare projecten.	Diverse trajecten waarbij de overheid samenwerkt met de financiële sector en het bedrijfsleven: - Toegankelijke klimaatdata en ondersteuning in de interpretatie hiervan (oa Dutch Climate Risk Portal) - Overzicht (financiële) oplossingen (Klimaatadaptatieportal en de RVO Toolbox financiering klimaatadaptatie). - Verkenning naar waterwijzer. - Vorderingen rond meetmethoden, stresstests. - Nieuwe richtlijnen van toezichthouders over verwachtingen richting financiële instellingen (Europese Centrale Bank, EIOPA, de Europese Banken Autoriteit en het NGFS).	Vanwege de complexiteit, de brede scope van de NAS, de impact op de economie en op financiële instellingen, en op alle Nederlanders is meer onderzoek en gesprek nodig, zoals: - Per economische sector de specifieke uitdagingen en adaptatie-mogelijkheden onderzoeken. - Hoe kunnen de nationale aanpakken en de doelen bedrijven helpen en richting geven? - Welke verantwoordelijkheden en rollen heeft iedereen, wat dekt de overheid af? - Welke problemen kunnen niet met publiek beleid of met publieke middelen worden opgelost en wat is nodig van bedrijven en burgers? - Dialogen per economische sector organiseren, over risico's en doelen, rollen, maatregelen en financiering. - Optie – Een taakgroep voor financiering met spelregels (wettelijke kaders) voor financieringen, verzekeringen en andere financiële diensten. - Verdere uitwerking en concretisering van klimaatadaptatie binnen het bestaande klimaatakkoord (inclusief meekoppelkansen).

Het Parijsakkoord

In de UN [Klimaatovereenkomst van Parijs](#) (2015) zijn klimaatadaptatie en de financiële sector onderdeel van het akkoord:

- a. Artikel 2b gaat over de "Vergroting van het *vermogen om zich aan te passen* aan de negatieve gevolgen van klimaatverandering en *bevordering van klimaatbestendigheid* en ontwikkeling met lage broeikasgasemissies, op een manier die de voedselproductie niet in gevaar brengt".
- b. Artikel 2c refereert naar "*Geldstromen in overeenstemming brengen met een traject naar een lage uitstoot van broeikasgassen en klimaatbestendige ontwikkeling.*" Internationaal wordt met het punt van 'aligning finance flows' naar zowel de publieke als de private financiële stromen gerefereerd.
- c. Artikel 7 bevordert wereldwijde *samenwerking om landen weerbaarder te maken* tegen klimaatverandering, met steun voor ontwikkelingslanden *via financiering, kennis en technologie*.
- d. Artikel 8 erkent schade door klimaatverandering die niet te voorkomen is, *en stimuleert samenwerking op risicobeheer en hulp*, zonder juridische aansprakelijkheid.

Sectorspecifieke focus in het Nederlandse Klimaatakkoord

Het [Nederlandse klimaatakkoord](#) richt zich op klimaatmitigatie en heeft een proces gevolgd met [afspraken met vijf sectoren](#): gebouwde omgeving, landbouw en landgebruik, elektriciteit, industrie en mobiliteit. Voor elke sector zijn kwantitatieve doelen gesteld ten aanzien van emissiereductie. De sectoren hebben zelf samen met stakeholders een plan gemaakt hoe dit gerealiseerd kan worden, en wat daarvoor nodig is. De klimaatplannen en maatregelen van de overheid, inclusief wetgeving, subsidies en ondersteunend beleid, zijn hier komende jaren belangrijke uitgangspunten bij. Overheid, bedrijfsleven en burgers staan samen voor de opgave om de klimaatdoelen te halen. Hiervoor is van elke partij een inspanning nodig en een helder, consistent overheidsbeleid.

Startpositie 2. De kiemkracht

Er is gedeeld belang	Wat is nodig?	Wat is al concreet in gang gezet?	Wat kan nog meer gedaan worden?
Financiële instellingen, bedrijven en de overheid hebben een gedeeld belang: <i>tijdig acteren op klimaatrisico's</i> en waar mogelijk kansen benutten in de <i>transitie</i> naar een duurzame klimaatweerbare economie.	Voor het <u>aanjagen</u> van meer actie vanuit dat gedeelde belang, is nodig: • Meer <i>bewustzijn</i> nodig over de noodzaak voor klimaatadaptatie en een duidelijk <i>handelingsperspectief</i>, voor bedrijven en voor burgers.	• De belangen, rollen en onderlinge verwachtingen van de betrokken partijen worden besproken aan diverse overlegtafels. Er is sprake van een goede samenwerking tussen de verschillende partijen (zie ook startpunt 3).	• Van kleine samenwerkingen en pilots opschalen naar sector brede samenwerkingen en afspraken in lijn met een heldere koers en in combinatie met goede regievoering • Aanhaken bij Europese en internationale initiatieven en ontwikkelingen om breder kennis te delen, goede voorbeelden op te schalen en aanbevelingen te implementeren.

'Kiemkracht' met twee Europese initiatieven als voorbeelden

De **Europese Reflectiegroep** voor het mobiliseren van klimaatadaptatiefinanciering is door de Europese Commissie als een tijdelijke adviesgroep bijeengeroepen rond het mobiliseren van financiering voor klimaatweerbaarheid. In de groep denken vertegenwoordigers uit bedrijfsleven, publieke instellingen, banken, verzekeraars en de pensioensector mee. Nederlandse banken zijn hierin ook vertegenwoordigd. De groep brengt best practices in kaart, obstakels en voorwaarden voor de financiering van klimaatweerbaarheid. Ze verwacht eind 2025 een rapport op te leveren.

De **Europese Investerings Bank** (EIB) is zeer actief op het thema van klimaatweerbaarheid en klimaattransitie. Zij heeft een eigen klimaatadaptatieplan opgesteld en voert dit uit, om zo investeringen op het gebied van klimaatadaptatie te versnellen. De bank verstrekt concessionele financiering, garanties en deelt bijvoorbeeld kennis met de markt. Komende jaren en decennia zal de rol van de publieke banken zeer belangrijk blijven om markt te ondersteunen in de transitie.

Deze ontwikkelingen onderstrepen ook het belang van de financiële sector om samen aan klimaatadaptatie te werken, zowel vanuit het perspectief van het beheersen van risico's als het benutten van kansen. Zie voor meer voorbeelden verdieping 1: deskstudie.

Startpositie 3. Het ecosysteem

Er is (structureel) netwerk	Wat is nodig?	Wat is al concreet in gang gezet?	Wat kan nog meer gedaan worden?
- Stakeholders zijn in gesprek met elkaar over klimaatrisico's en oplossingen. - Er zijn verschillende platforms voor, zoals Platform voor Duurzame Financiering en Nederland AAA klimaatbestendig. - Er zijn gesprekken vanuit de ministeries met de verschillende koepels en individuele stakeholders.	- Voortzetten van de huidige aanpak in combinatie met financiële instellingen die <i>zelf</i> nog <i>meer</i> kunnen <i>doen</i>, voortbouwend op de klimaattransitieplan-nen van hen zelf en van hun klanten. Gebruik makend van materialiteitsanalyses en signalen uit klimaat heatmaps. Zij kunnen bijvoorbeeld nog meer capaciteit vrijmaken voor: - analyses, - gesprekken hierover voeren met klanten, - productontwikkeling, - waar mogelijk het onderwerp klimaatadaptatie combineren met andere duurzaamheids-onderwerpen.	- De Werkgroep Klimaatadaptatie maakte samen met gemeenten de Factsheet Klimaatadaptatie bedrijventerreinen als handvat voor accountmanagers in hun gesprekken met klanten. - Het internationale financiële sector initiatief van de VN (UNEP FI) maakte met 27 toonaangevende banken een gids met handreikingen hoe zij klimaatgerelateerde risico's in beeld kunnen brengen, waar deze risico's in de eigen balans zitten, hoe gekeken kan worden naar nationaal adaptatiebeleid, welke doelen en strategieën zij kunnen formuleren.	- Zorg dragen voor de continuïteit van de platforms. - Faciliteren dat de platform activiteiten nog beter verweven raken met de NAS opgaven, en tegelijkertijd in lijn blijven met de insteek vanuit bijvoorbeeld de financiële sector toezichthouders. - Platform activiteiten ondersteunen die versterkend bijdragen aan de NAS doelen.

Initiatieven van het Platform voor Duurzame Financiering en NL AAA

De Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector werkt sinds 2024 aan de opvolging van haar aanbevelingen uit het rapport 'Klimaatadaptatie in een Stroomversnelling' (2023). Onderdeel van deze opvolging is een aanpak met pilots met gemeenten. Samen met de gemeente Rotterdam en Lingewaard verkennen verzekeraars en banken publiek-private (financiële) oplossingen voor het aanpakken van funderingsschade. Met de gemeente Zuidwest Friesland en stichting Adaptatie Atelier werken banken en verzekeraars samen aan klimaatadaptatie op een bedrijventerrein.

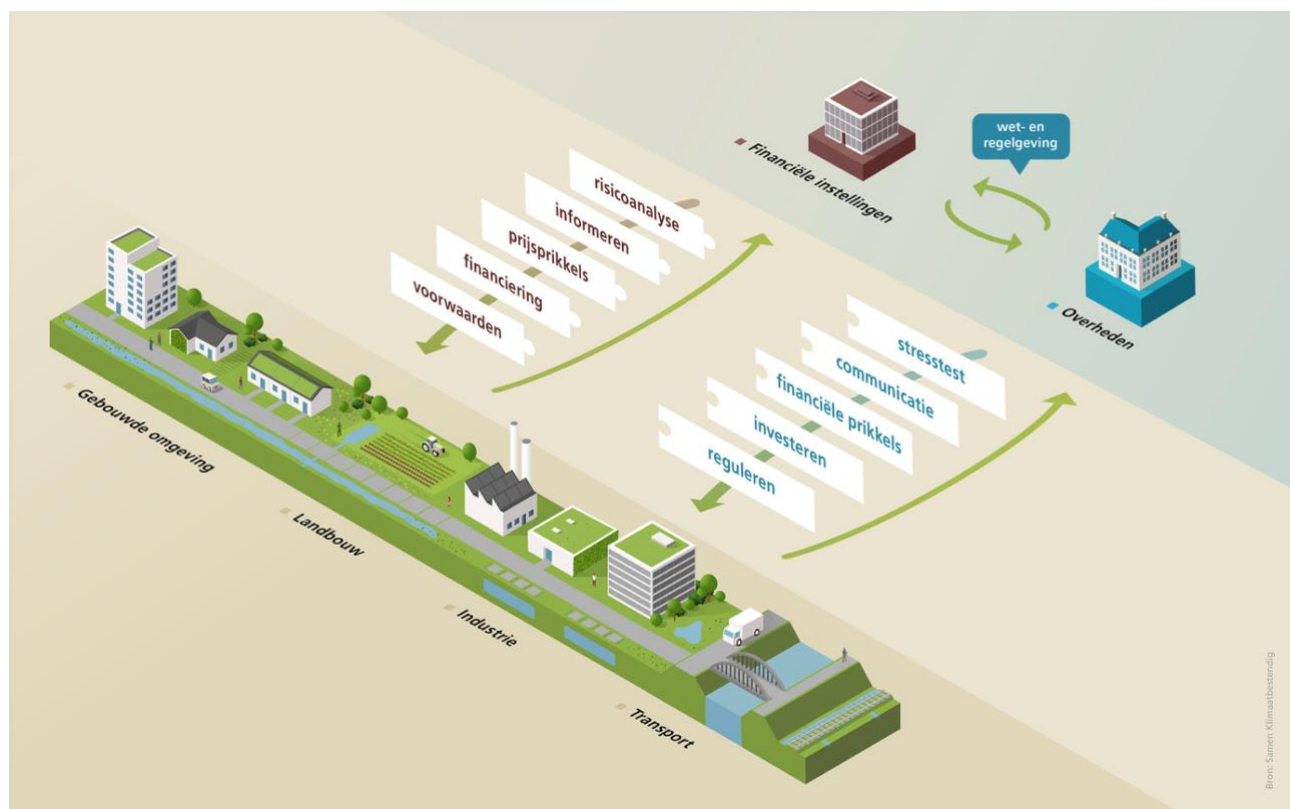
Het publiek-private initiatief **Nederland AAA Klimaatbestendig** werkt aan bewustwording met een podcastserie en versterkt het netwerk op bestuurlijk niveau. (zie verdieping 1: deskstudie).

Aanbevelingen voor concrete afspraken

Om de gezamenlijke inspanningen beter op elkaar af te stemmen, hebben we op basis van de gevoerde gesprekken en de werksessie een analyse gemaakt van de mogelijke inzet van instrumenten door zowel de overheid als de financiële sector. Daarbij sluiten we aan bij de structuur zoals weergegeven in het beeldverhaal Nederland klimaatbestendiger maken, welke rol spelen financiële instellingen? (Samen Klimaatbestendig, 2021) en het rapport Klimaatadaptatie in een Stroomversnelling (Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector, 2023).

Dit raamwerk biedt een verdieping op de conclusies rond de nationale startpositie van de samenwerking in hoofdstuk 2. Per handelingsperspectief geven we aanbevelingen en voor de NAS opgave(n) waarop deze van toepassing zijn geven we dit aan door deze te onderstrepen.

*Figuur: Raamwerk voor het duiden van kansen voor samenwerking tussen overheden en financiële instellingen.
Bron: 'Klimaatadaptatie in een stroomversnelling' (2023).*

Bij het verder afstemmen van de inspanning dienen ook de andere stakeholders betrokken te worden, zoals mede-overheden, bedrijfsleven en inwoners.

Risicoanalyse en stresstesten

Data ontsluiten – Er worden vooral vanuit het DPRA veel (lokale en bovenregionale) stresstesten uitgevoerd en er wordt samen met de Rijksoverheid (vooral IenW en RWS) data ontsloten die overheden helpen bij het uitvoeren van risicoanalyses en stresstesten. Om daarmee uiteindelijk te bepalen wat de blootstelling is en welke maatregelen vervolgens genomen zouden moeten worden wanneer de blootstelling te hoog is (in frequentie en/of impact). Deze testen dekken nog niet alle nationale opgaven volledig af. Zodra de NAS is vastgesteld, kan dit nader bekeken worden.

Financiële instellingen en grote bedrijven doen ook veel risicoanalyses en onderzoeken de impact van klimaatverandering. Het is daarom essentieel om publiek verzamelde data te delen met de private sector en vice versa. Het [Dutch Climate Risk Portal](#) is hier een goed voorbeeld van, waarbij bestaande data en informatie over overstromings- en klimaatrisico's actief worden gedeeld met de (internationale) financiële sector. Op dit moment zijn er meerdere locaties en portals met data, stroomlijning en afstemming hier tussen is essentieel.

Meest kwetsbare actoren in beeld – Daarnaast lijkt het verstandig om in de publiek-private samenwerkingsaanpak een landelijke prioritering aan te brengen op basis van (landelijk) in kaart gebrachte kwetsbaarheden in combinatie met kansen om mee te koppelen op andere (duurzaamheids)thema's. Wat zijn bijvoorbeeld de meest kwetsbare wijken? Welke bedrijventerreinen kunnen worden benaderd om publiek-private randvoorwaarden te creëren voor meer investeringen in klimaatadaptatie en om zo de klimaatrisico's op een bedrijventerrein beter te managen? Welke gebieden hebben vanuit andere transitie prioriteit waar je op kunt meeliften, bijvoorbeeld woonwijken die gasloos worden gemaakt.

Aanbevelingen

- a. **Afstemmen over data** – Onderzoek hoe klimaatrisicoanalyse en stresstestgegevens van de overheid en financiële sector nog beter onderling gedeeld kunnen worden en wat gezamenlijk ontsloten kan worden. Het klimaatadaptatieportaal, het DCRP-portaal en het Platform voor Duurzame Financiering bieden hier geschikte platforms voor. Van belang is daarbij wel dat informatie toegesneden is op de gebruikers van de informatie (bijvoorbeeld in de mate van detaillering en in de toelichting). Ook is van belang dat de gebruikers handelingsperspectief hebben (zie de volgende paragraaf over communicatie) en dat er zorgvuldigheid checks zijn gedaan op de informatie. Deze kan namelijk behoorlijk economische impact hebben op huishoudens en bedrijven.
- b. **Kwetsbaarheid in kaart brengen** – Per economische sector, landelijk de meest kwetsbare locaties en assets in kaart te brengen, en aan te geven waar deze kwetsbaarheden uit bestaan. Dit combineren met kansen voor meekoppelen op andere opgaven.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso*, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en Nutsvoorzieningen.

**Het is bij Seveso installaties de verantwoordelijkheid van de exploitant van de installatie om de risico's in kaart te brengen en goed risicobeheer te voeren. De Rijksoverheid kan eventueel faciliteren om goede klimaatinformatie beschikbaar te stellen om die analyse uit te kunnen voeren.*

Communicatie

Afstemmen over communicatie – Het is van belang dat overheidscommunicatie over en vanuit de NAS en haar opgaven wordt afgestemd met die van de financiële sector en andere stakeholders. Ook is afstemming met andere beleidsontwikkelingen in de sectoren en met visies zoals de Nota Ruimte van belang. Gezamenlijk optrekken versterkt de boodschap en voorkomt conflicterende boodschappen.

Het doel van meer afgestemde communicatie omvat het vergroten van bewustwording, directe relevantie en duidelijkheid bieden over wat van mensen en bedrijven verwacht wordt in handreikingen hoe zij daaraan kunnen voldoen: handelingsperspectief dus. Wel vraagt gezamenlijke communicatie om een flinke tijdsinvestering en middelen. Het kan bewerkelijk zijn om alle partijen bij elkaar te krijgen en te houden.

Zie als voorbeelden van afstemming in communicatie:

- De [Factsheet Klimaatadaptatie bedrijventerreinen](#), gemaakt door de Werkgroep Klimaatadaptatie samen met gemeenten van stichting Adaptatie Atelier. Deze factsheet is bedoeld voor parkmanagers, bedrijven, gemeenten en accountmanagers van banken en verzekeraars die er hun klanten mee informeren.
- Informatie die op het [klimaatadaptatieportaal](#) geplaatst is voor verschillende stakeholdergroepen. Het laat mogelijkheden zien hoe je hiermee aan de slag kunt en bevat sectorspecifieke informatie.
- Aandacht voor *regeneratieve landbouw met beter bodembeheer* en beleid gericht op het *tegengaan biodiversiteitsverlies* – bijvoorbeeld met de [bodemindex](#) en [biodiversiteitsmonitor agricultuur](#). Boeren, supermarkten, consumenten en NGO's werken daarbij samen aan landbouw die de bodem herstelt. Boeren worden gestimuleerd over te stappen op bodemvriendelijke technieken, ondersteund door subsidies en afnamegaranties van supermarkten.

Aanbevelingen

- c. **Gezamenlijk inzicht in communicatieagenda's** – We stellen voor om een gezamenlijk inzicht te verwerven van de verschillende communicatieagenda's rond klimaatadaptatie. Een dergelijk overzicht kan belangrijke momenten en kernboodschappen bevatten uit zowel de Nationale klimaatadaptatiestrategie als de financiële sector. Het doel is om meer afstemming en synergie te creëren in de communicatie over klimaatadaptatie richting stakeholders en het brede publiek,
- d. **Inclusieve transitie** – Daarin kan aandacht meegenomen worden voor inclusieve transitie: wat betekenen klimaatrisico's voor mensen in kwetsbare gebieden en situaties in de samenleving die deze gevolgen minder goed kunnen opvangen? Bijvoorbeeld voor lagere inkomensgroepen die wonen in kwetsbare huizen en gebieden, of groepen van MKB-bedrijven die niet de kennis en middelen hebben om zich op dezelfde manier te laten informeren als grotere bedrijven, of om zelf afdoende maatregelen te nemen.
- e. **Onderzoek effectiviteit** – Aanvullend onderzoek kan meer inzicht geven in de aspecten van communicatie en samenwerking hierbij tussen de overheid en de financiële sector, en het bedrijfsleven. Het Adaptatie Atelier biedt hier ook faciliteiten voor. Daarnaast bevelen we onderzoek aan waarbij het versterkende effect van een afgestemde communicatie (boodschap en timing) wordt onderzocht.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en Nutsvoorzieningen.

Collaborative engagement – Institutionele beleggers kunnen als aandeelhouders de besturen van beursgenoteerde bedrijven aanspreken. Als zij hierin samen optrekken met elkaar, dan spreken we van 'collaborative engagement'. Door hun krachten te bundelen, vergroten zij hun invloed op het duurzaamheidsbeleid en de maatschappelijke verantwoordelijkheid van deze bedrijven. Achmea Investment Management werkt samen met Deltares aan collaborative engagement met een aantal bedrijven dat veel water onttrekt uit het watersysteem (zie verdieping 1: deskstudie).

Aanbeveling

- f. **Informeel institutionele beleggers** – Verken de mogelijkheid tot collaborative engagement rond de adaptatiethema's dan wel specifieke risico's die specifiek spelen voor beursgenoteerde bedrijven. Informeel institutionele beleggers zodat hun kennisniveau op peil is, en ze dit in hun engagement met beursgenoteerde bedrijven via de aandeelhoudersvergaderingen kunnen meenemen.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en (geprivatiseerde) Nutsvoorzieningen.

Financiële prikkels

Om klimaatadaptatie te stimuleren, zijn financiële prikkels een cruciale aanvulling op communicatie om de boodschap verder kracht bij te zetten en particulieren en bedrijven te belonen voor het nemen van klimaatadaptatiemaatregelen. Zo kunnen deze prikkels gedragsverandering bevorderen, investeringen versnellen en innovatieve oplossingen aantrekkelijker maken.

Instrumenten voor financiële prikkels – Publieke partijen beschikken over krachtige instrumenten zoals belastingen en subsidies. Zoals een gedeeltelijke vrijstelling voor de rioolheffing bij het afkoppelen van regenwater van het afvalwaterriool of subsidies voor groene daken. Tegelijkertijd kunnen ook private partijen bijdragen, bijvoorbeeld door kortingen te geven op producten, diensten of maatregelen die vergroening/adaptatie stimuleren. Daarbij is het ook van belang om rekening te houden met groepen die de financiële voordelen het beste kunnen gebruiken, en soms moeite hebben deze te verwerven (inclusiviteit).

Hoewel financiële instellingen niet dezelfde verantwoordelijkheden of beleidsinstrumenten hebben als overheden, kunnen zij dus wel degelijk een belangrijke rol spelen. Denk aan:

- Duurzaamheidskortingen op hypotheekleningen of leningen voor klimaatbestendige woningen;
- Verzekeringskortingen voor woningen met waterbergende/waterresistente maatregelen of toeslagen als die niet worden genomen;
- Beleggingsstrategieën die klimaatadaptatieprojecten actief ondersteunen.

Als deze prikkels vanuit verschillende hoeken toegepast worden, ontstaat een versterkend effect dat het nemen van klimaatmaatregelen aantrekkelijker en vanzelfsprekender maakt. In het rapport 'Klimaatadaptatie in een stroomversnelling; Financiële sector en overheid samen aan de slag' zijn verschillende voorbeelden hiervan uitgewerkt. Initiatieven zoals de voormalige [Alliantie Financiële Prikkels](#) en haar opvolger stichting [Adaptatie Atelier](#), bieden een waardevolle basis voor verdere samenwerking.

Aanbeveling

- g. **Onderzoek combinaties van financiële prikkels** – Onderzoek samenwerking rond de effectiviteit van combinaties van financiële prikkels voor klimaatadaptatie, en hoe deze kunnen worden geïntegreerd in de uitvoering van de Nationale klimaatadaptatiestrategie, en binnen de mogelijkheden van de mededingingsregels voor financiële instellingen. Een andere kanttekening is om bij de ontwikkeling van financiële prikkels aandacht te houden voor kwetsbare groepen.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en Nutsvoorzieningen.

Financiering en investeren

Publieke en private financiering – Klimaatadaptatieprojecten voor de openbare ruimte en landelijke bescherming worden hoofdzakelijk publiek gefinancierd via belastinginkomsten en NWB Bank. Voor investeringen op privaat terrein zijn (ook) de private partijen nodig. Daarnaast biedt klimaatadaptatie kansen voor private partijen in waterbeheer, klimaatadaptieve bouw, infrastructuur en duurzame landbouw. Denk daarbij aan grondeigenaren, havenbeheerders, ingenieurs, toeleveranciers et cetera.

Inzichten rond klimaatfinanciering – Belangrijke aspecten van klimaatadaptatieprojecten en van investeringen (selectie, in de deskstudie is dit uitgebreider beschreven):

- Een uitdaging is dat de *voordelen* van adaptatiemaatregelen *pas later concreet* worden en dat kosten en baten niet bij dezelfde partijen hoeven te vallen.
- Er zijn grote *onzekerheden* rondom klimaatverandering en wie wel en niet actie gaan ondernemen ten aanzien van klimaatadaptatie. Vaak wordt verwacht dat overheid of grote bedrijven die stappen wel gaan zetten, waardoor andere partijen (te) terughoudend zijn er zelf aan te beginnen, terwijl de situatie er wel om kan vragen.
- Het *belonen van tijdig actie nemen is belangrijk*. Een vorm van beloning en hulp bij de aanpak kan net het verschil maken om wel in actie te komen.
- Projecten en investeringen zijn locatie- en sectorspecifiek.
- Er zijn *verschillende vormen* van publiek-private instrumenten mogelijk. Juist nu publieke middelen niet eindeloos beschikbaar zijn, en het belang van klimaatbestendigheid toeneemt ook voor private partijen, bieden dit soort vormen de mogelijkheid om samen met voldoende tempo klimaatadaptatie te realiseren.
- Rond het punt van financierbaarheid is niet zo zeer de beschikbaarheid van financiering het issue, maar eerder het ontbreken van duidelijke inkomstenstromen om de financiering

te kunnen terugbetalen. Hierdoor ontstaat een 'scheve' risico verdeling, waarbij het verwachte rendement niet in verhouding is met het te lopen risico op wanbetaling.

- Een extra reden voor actie: *klimaatrisico's zijn beperkt verzekerd*. In Europa is slechts 25% van de schades van natuurgeweld verzekerd.
- *Informatie en een goede vindbaarheid* ervan is essentieel. Een voorbeeld: overzichten van financiële oplossingen voor klimaatadaptatie in de gebouwde omgeving zijn te vinden op klimaatadaptatieportaal.nl en in de [Toolbox Financiering van klimaatadaptatie](#) van RVO.

Aanbeveling

- h. **Benut publiek-private financiële oplossingen en ontwikkel ze door** – Meer gesprek tussen overheid en bedrijfsleven kan barrières wegnemen en nieuwe financieringsmogelijkheden creëren, zoals blended finance-oplossingen, DBFMO-financiering, groene obligaties en garanties, die klimaatadaptatie toegankelijker en 'goedkoper' maken. Dit kan opgepakt worden binnen het Platform voor Duurzame Financiering en NL AAA Klimaatbestendig, binnen de kaders van mededingsrecht.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en Nutsvoorzieningen.

Voorwaarden

Toegang tot financiële producten – Klimaatrisico's kunnen door financiële instellingen worden ingesloten (meeverzekerd of gefinancierd) of uitgesloten. Het is daarom cruciaal dat deze risico's goed worden begrepen, beoordeeld en beheerd. Wanneer schade zich herhaaldelijk voordoet zonder zicht op verbetering, kunnen instellingen besluiten om dekking te beperken of zelfs uit te sluiten. Dit kan leiden tot verminderde toegang tot basisverzekeringen of financiering, vooral voor kwetsbare groepen of sectoren.

Uitsluiting voorkomen – In een gezonde en concurrerende markt richten financiële instellingen zich op rendement en risicobeheersing. Bij toenemende klimaatrisico's kan dit leiden tot risicoselectie, waarbij (in extreme gevallen) alleen minder risicovolle klanten of projecten toegang houden tot financiering of verzekering. Dit vormt een risico voor het behoud van verzekeraarbaarheid en financierbaarheid, die essentieel zijn voor een weerbare samenleving.

Financiële instellingen zijn bekend met deze uitdagingen en werken hieraan. Zo hebben de meeste verzekeraars in de afgelopen jaren de overstromingsdekking uitgebreid met een dekking voor het falen van niet-primaire waterkeringen en onderzoekt het Verbond van Verzekeraars nu of het overstromingsrisico in buitendijkse gebieden die geschikt zijn voor bebouwing verzekeraar is. Ook zijn er spelregels die financiële instellingen niet zelf kunnen veranderen. Prijsprikkels zoals kortingen kunnen inclusie of exclusie versterken. Daarom is een gebalanceerde en consistente aanpak nodig. Instellingen kunnen bijdragen door kennisleemten te verkleinen, data te verbeteren, nieuwe oplossingen te ontwikkelen (zoals parametrische verzekeringen) en mogelijkheden voor preventiemaatregelen en risicobeperking verkennen.

Samenwerking en dialoog – Deze thema's worden actief besproken met de brancheorganisaties en binnen het Platform voor Duurzame Financiering, waar publieke en private partijen samenwerken aan een toekomstbestendig financieel systeem.

Aanbeveling

- i. **Draag bij aan het borgen van toegang** – Overheden kunnen via wetgeving en stimulerend beleid bijdragen aan het borgen van toegang. Denk aan:
- Samen met de verzekeringssector onderzoeken of moeilijk verzekerbare risico's verzekeraar kunnen worden gemaakt, zoals de brede weersverzekering;
 - Het invoeren van subsidies of belastingvoordelen voor bedrijven en particulieren die zich actief verzekeren tegen klimaatrisico's;
 - Het ondersteunen van innovatieve verzekeringsoplossingen, bijvoorbeeld via herverzekeringsfondsen of publiek-private samenwerkingen.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en Nutsvoorzieningen.

Reguleren

Normen stellen en wetgeving – Het stellen van normen, en breder gezien wetgeving, is net zo belangrijk als stevige prijsprikkels. Deze gelden voor iedereen en zijn (mits werkbaar gemaakt) toetsbaar en afdwingbaar. Overregulering moet echter worden vermeden, het kan bijvoorbeeld innovatie bemoeilijken en leidt tot hoge kosten. Wat de markt zelf kan regelen, moet ze ook zelf doen. Denk bij normen voor klimaatadaptatie aan bijvoorbeeld normen voor nieuwbouw of watergebruik door de industrie in droogtegevoelige gebieden.

No-regret maatregelen (verplichten) – Een oplossing waarnaar gekeken kan worden is om no-regret maatregelen voor klimaatadaptatie wettelijk vast te leggen, zoals ook bij de wet op energiebesparing is gedaan (zie bijvoorbeeld deze [top 7](#)). Grote bedrijven die eenvoudig energie kunnen besparen, moeten dit verplicht doen. De [MIA/Vamil lijst](#) biedt een eerste overzicht van mogelijke no-regret maatregelen voor klimaatadaptatie. In haar [Duurzaamheidsbijdrage](#) voor MKB verwijst een grootbank hier ook naar. Het principe kan verkend worden voor klimaatadaptatie en bijvoorbeeld biodiversiteit. Eenduidige normen en naleving zijn hierbij essentieel. Dit idee kan door Min IenW besproken worden met collega ministeries, kennispartijen en met VNO NCW.

Hoge risico's aanpakken – Regulering en toezicht moeten het nemen van te hoge risico's aanpakken, als die anders afgewenteld gaan worden. Zoals het vermijden van bouwen op risicovolle gebieden. Bij verkoop en taxaties van panden moeten klimaatrisico's daarnaast goed worden beoordeeld. Ook zal de vraag naar beschermende arrangementen groeien omdat klimaatgerelateerde risico's toenemen.

Aanbevelingen

- j. **Stel normen voor klimaatadaptatie** – Verken mogelijkheden en invoering van normen voor de gebouwde omgeving en in de landbouw.

- k. **Benoem en borg no-regret maatregelen** – Creëer duidelijkheid en moedig de aanleg van no-regret maatregelen aan.
- l. **Pak te hoge risico's aan** – Zorg voor afdoende informatie voor kwetsbare groepen en plekken zodat de risico's voor de betreffende bewoners en bedrijven bekend zijn. Ondersteun hen waar nodig en mogelijk, ook samen met financiële instellingen waar dit binnen hun mogelijkheden ligt, om zo de impact van klimaatverandering te beperken.

Van toepassing op de opgaven: Hoogwater, Wateroverlast, Zoetwater, Waterkwaliteit, Landbouw, Natuur, Seveso, Hitte, Gezondheid, Cultureel erfgoed, Nieuwbouw, Wonen, Werklandschappen, Infrastructuur en Nutsvoorzieningen.

Voorbeeldfunctie

Overheid en financiële instellingen als werkgevers en als voorbeeld voor anderen – Een interessante benadering is om bij de beoordeling van hun rol en bijdrage aan klimaatadaptatie de overheid en financiële instellingen te beschouwen als belangrijke werkgevers, als partijen met een eigen voetafdruk, en daarbij als voorbeelden voor anderen. Zij bezitten panden, kopen producten en diensten in, hebben werknemers in dienst. In analogie met de 'scope één' benadering binnen de klimaattransitie naar een net zero economie (eigen gebouwen en bedrijfsvoering) zou bij klimaatadaptatie scherper in beeld gebracht kunnen worden hoe zij zelf als werkgevers klimaatweerbaar willen gaan worden.

Hoe dat eruit zou kunnen zien?

- Voor alle overheidsgebouwen kunnen bijvoorbeeld waterwijzer worden ingevoerd;
- Eigen medewerkers kunnen gestimuleerd en ondersteund worden om zelf klimaatadaptatiemaatregelen te nemen als zij een eigen woning hebben bijvoorbeeld (en energiebesparingsmaatregelen, wat al meer gebeurt);
- Het personeel trainen om tijdens het werk meer rekening te houden met klimaatgerelateerde risico's en adaptatieoplossingen;
- Klimaatadaptatie standaard meenemen in aanbestedingen.

Hetzelfde, een voorbeeldfunctie, bij financiële instellingen:

- Banken en verzekeraars die het goede voorbeeld kunnen geven richting hun klanten door hun gebouw(en) aantoonbaar duurzamer en meer klimaatbestendig te maken;
- Of die hun werknemers stimuleren om thuis maatregelen te nemen.

Aanbeveling

- m. **Voorbeeldfunctie uitwerken** – Verken welke mogelijkheden er zijn om de voorbeeldfunctie als werkgever en inkoper verder in te zetten en door te ontwikkelen. Evalueer eventueel op effectiviteit en trek waar relevant op dit vlak met elkaar op, bijvoorbeeld via een community van facilitair managers en/of HR-managers.

Conclusie: samen doorpakken

In dit rapport hebben we per onderwerp en instrument dat door overheden en financiële instellingen wordt - of kan worden - ingezet, concrete conclusies en aanbevelingen geformuleerd. Deze zijn bedoeld om zowel de opgavetrekken als de financiële sector te ondersteunen bij het versnellen van investeringen en het vergroten van de klimaatweerbaarheid. Tot slot formuleren we hieronder nog de volgende strategische aandachtspunten voor de Nationale klimaatadaptatiestrategie.

Benut het NAS proces om klimaatadaptatie binnen het Nederlandse klimaatakkoord te concretiseren – De nieuwe nationale adaptatiestrategie geeft richting aan nationale doelen en strategieën voor klimaatadaptatie, schetst mogelijke scenario's en biedt zicht op de nationale doelen en adaptatiepaden. Het biedt daarmee concrete aanknopingspunten voor de private sector om hun eigen aanpak op te baseren. Een *doorvertaling naar sectorniveau lijkt ons daarbij ook behulpzaam* met doelen en acties voor vergroting van de klimaatweerbaarheid van sectoren.

Lift mee op Europese context – Bij de verdere uitwerking is het belangrijk om rekening te houden met het [Europese klimaatadaptatieplan](#) en met Europese wetgeving, zoals de verplichting tot ESG-rapportage en het opstellen van transitieplannen door grote bedrijven. In die plannen kan expliciet aandacht worden besteed aan klimaatadaptatie en hoe nationale doelen vertaald kunnen worden naar concrete, haalbare doelen op bedrijfsniveau.

Urgentie vraagt om versnelling – Er zijn grote stappen nodig en mogelijk om de impact van klimaatverandering op te kunnen vangen. De NAS biedt daarvoor een goed raamwerk en dit vraagt nu om een doorvertaling naar een brede groep partijen. Naast overheden, spelen ook financiële instellingen hierbij een rol. Net als inwoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties, wetenschap. Samen zijn zij nodig voor het bereiken van een klimaatrobuust Nederland. Met het Klimaatakkoord, Europese duurzaamheidswetgeving en nationale regelgeving is er al een stevige basis gelegd voor deze publiek private samenwerking.

Er is nu consistent beleid en regelgeving nodig – Om impact te realiseren is behoefte aan duidelijke normering, voorspelbaar beleid, heldere en werkbare regels en standaarden voor het meten en beprijzen van duurzaamheidsimpact en -risico's, en ondersteunende maatregelen zoals subsidies.

Toegankelijkheid van data voor goed geïnformeerde klimaatactie – Betrouwbare data is cruciaal om effectief te kunnen sturen en bewoners handelingsperspectief te bieden. Vaak ontbreekt deze data, is zij onvolledig of alleen beschikbaar voor een selecte groep. Denk bijvoorbeeld aan funderings- of overstromingsdata. Ook is er behoefte aan transparantie van onderliggende methoden, modellen en aannames.

Actieve houding van iedereen – Van de overheid, het bedrijfsleven en van financiële instellingen mag een actieve houding verwacht worden om oplossingen te ontwikkelen voor vergroting van klimaatweerbaarheid. Daarnaast is het belangrijk dat ook burgers zich verdiepen in risico's en mogelijkheden wat zij zelf aan klimaatweerbaarheid kunnen doen. De overheid speelt een grote rol doordat zij namens ons allen op een groter schaalniveau acteert en met meer inzet van middelen dan dat individuele bedrijven of burgers dat kunnen, maar de overheid kan dit niet alleen.

Borg een evenwichtige verdeling van lasten en verantwoordelijkheden – Zorg voor een evenwichtige verdeling van de kosten van klimaatmaatregelen. Zowel burgers als bedrijven kunnen meer actie ondernemen op gebied van klimaat. Ook delen zij samen in de voordelen: een beter klimaat is goed voor ons allemaal.

Wees realistisch in wat wel en niet kan – Besef dat burgers en kleine bedrijven minder middelen, kennis en perspectief hebben om hieraan te werken dan bijvoorbeeld grotere ondernemingen of overheden. De verwachtingen en de eisen die aan verschillende partijen worden gesteld, dienen daarom in overeenstemming te zijn met wat zij kunnen verwezenlijken.

Tot slot: benut de komende maanden én het jaar 2026 om samen met stakeholders het gesprek voort te zetten over een gezamenlijke, nationale concretisering van klimaatadaptatie binnen het Klimaatakkoord en de NAS. Met breed draagvlak en gezamenlijke actie kunnen we de stap zetten naar een toekomstbestendig, klimaatrobuust Nederland. De tijd om te handelen is nu!

Verdieping 1

Deskstudie Inzichten uit studies en ontwikkelingen over klimaatadaptatie en raakvlakken met de financiële sector

Deze deskstudie biedt een verdiepende basis voor het adviesrapport en geeft inzichten uit verschillende studies en ontwikkelingen weer over klimaatadaptatie en raakvlakken met de financiële sector. De onderdelen die aan bod komen zijn:

1. Definities van klimaatadaptatie en financiële instrumenten
2. Onderzoeken naar de rol van de financiële sector bij klimaatadaptatie
3. Nationale klimaatadaptatiestrategieën van EU-landen en raakvlakken met de financiële sector
4. De rol van duurzaamheidplatforms om klimaatadaptatie te versnellen

1. Definities van klimaatadaptatie en financiële instrumenten

Hieronder geven we een overzicht van de begrippen uit het advies en hun bijbehorende definities en nadere informatiebronnen.

Klimaatadaptatie – omvat volgens het IPCC het nemen van actie om zich voor te bereiden op en aan te passen aan zowel de huidige als de verwachte gevolgen van klimaatverandering. Klimaatadaptatie kan autonoom zijn of gepland. Bij 'autonome' aanpassingen gaat het om aanpassingen die spontaan of vanzelf plaatsvinden, zonder dat er sprake is van een bewuste beleidsmaatregel of planning. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer boeren hun gewaskeuze aanpassen aan veranderende neerslagpatronen op basis van ervaring of noodzaak. Daarentegen is geplande adaptatie het resultaat van doelgerichte beleidsmaatregelen, zoals het aanleggen van dijken of het aanpassen van bouwvoorschriften. De kwetsbaarheid voor de effecten van klimaatverandering is afhankelijk van de effecten van het veranderende klimaat en de mate waarin de samenleving in staat is om te reageren op die effecten, ofwel de klimaatbestendigheid. De klimaatbestendigheid hangt onder andere af van klimaatbewustzijn, aanwezige instituties en de beschikbare financiële middelen.

Adaptatiepaden – zijn gestructureerde plannen en maatregelen die kunnen worden genomen, rekening houdend met doorlooptijd, volgorde, effectiviteit en haalbaarheid. Ze worden beoordeeld vanuit economisch, administratief, technisch, politiek en sociologisch perspectief, om geïnformeerde besluitvorming te ondersteunen en aanpassingen mogelijk te maken naarmate de ontwikkelingen zich ontfouwen. Deze trajecten geven het punt aan waarop maatregelen risico's effectief kunnen verminderen en beschrijven acties die locatiespecifiek zijn of van toepassing zijn op een bredere actie (bron: KIN).

Adaptatiedoelen en strategische maatregelen voor klimaatverandering – omvatten de doelen en initiatieven die landen en bedrijven ondernemen om zich aan te passen aan de impact van klimaatverandering. Dit kan variëren van fysieke aanpassingen, zoals verbeteringen aan infrastructuur, tot beleidsmaatregelen, waaronder regelgeving en investeringen die de veerkracht van gemeenschappen en ecosystemen vergroten. Voorbeelden zijn het investeren in waterbeheer en dijkversterking om overstromingen te voorkomen, het bevorderen van stedelijke vergroening om de effecten van hittegolven te verminderen, en de toepassing van klimaatslimme landbouwtechnieken die gewassen beschermen tegen extreme weersomstandigheden. Daarnaast spelen bijvoorbeeld innovaties zoals klimaatbestendige bouwmaterialen en groene daken een rol bij het creëren van duurzame stedelijke omgevingen, terwijl nieuwe irrigatiesystemen bijdragen aan efficiënter watergebruik in landbouwgebieden.

Klimaatadaptatie en financiële instrumenten – Effectieve klimaatadaptatiemaatregelen vereisen robuuste financiële instrumenten om implementatie en schaalvergroting te ondersteunen. Een aanzienlijk deel wordt daarbij door overheden gefinancierd. Tegelijkertijd wordt er actief gewerkt aan het mobiliseren van meer private financiering om de impact en duurzaamheid van adaptatieprojecten te vergroten. Informatie speelt hierbij een cruciale rol. Zo heeft de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) de [Toolbox Financiële instrumenten](#) samengesteld voor private partijen in de gebouwde omgeving, ingedeeld in vijf categorieën: fondsen, subsidies, leningen, belastingvoordelen en financiële constructies.

Daarnaast maakte de Werkgroep Klimaatadaptatie van het Platform voor Duurzame Financiering een overzicht van klimaatadaptatiegerichte financiële en andere instrumenten in haar rapport 'Klimaatadaptatie in een stroomversnelling'. Dit is weergegeven in verdieping 4 met concrete voorbeelden, waaronder oplossingen die banken kunnen aanbieden en aanvullende mogelijkheden voor verzekeraars en beleggers. Deze oplossingen zijn ook in de Toolbox van RVO verwerkt.

Blended finance – is een financieel instrument waarbij publieke en private middelen worden gecombineerd om investeringen in duurzame ontwikkeling te stimuleren. Het doel is om particuliere investeerders aan te trekken door risico's te verminderen en zo de financiële haalbaarheid van investeringen te vergroten. Publieke fondsen worden daarbij gebruikt om private investeringen aan te moedigen. Overheden en ontwikkelingsbanken bieden garanties of concessionele financiering aan (bronnen: [EU Blending facilities](#), EIB, 2025 en [How Blended Finance Works](#), IFC, 2025).

Verzekeringen en klimaatverandering – Klimaatverandering veroorzaakt een toenemende frequentie en intensiteit van extreme weersomstandigheden zoals stormen, hittestress, overstromingen en droogte. Klimaatadaptatie richt zich op het verminderen van de kans op schade en, indien schade optreedt, het beperken van de impact. Binnen dit proces spelen verzekeringen een belangrijke rol, waarbij preventieve maatregelen en risicobeheer centraal staan. Verhoogde klimaatrisico's weerspiegelen zich doorgaans in hogere verzekeringspremies en kunnen, indien de risico's niet voldoende te mitigeren zijn, leiden tot aanvullende voorwaarden of beperkingen in de dekking. Verzekeraars zorgen er enerzijds voor dat zowel bedrijven als particulieren zich kunnen verzekeren tegen weersgerelateerde risico's, en anderzijds dat zij worden gestimuleerd om zelf maatregelen te nemen die risico's

verkleinen - binnen hun handelingsperspectief. Daarnaast speelt solidariteit binnen de verzekeringssector een essentiële rol. Door risico's collectief te dragen, wordt het mogelijk om individuen en bedrijven te beschermen tegen klimaatgevaren die anders te groot zouden zijn om zelfstandig te beheersen. Klimaatadaptatie stimuleert bovendien innovatie binnen de verzekeringssector, met nieuwe producten zoals parametrische verzekeringen, die schadevergoedingen bieden op basis van objectieve klimaatgerelateerde indicatoren zoals extreme weersomstandigheden.

2. Onderzoeken naar de rol van de financiële sector bij klimaatadaptatie

In dit onderdeel belichten we een aantal rapporten dat de afgelopen jaren is verschenen rond klimaatadaptatie, financiering en handelingsperspectief voor de financiële sector.

Analyse en handelingsperspectief voor financiële instellingen

Eind 2023 overhandigde de Werkgroep Klimaatadaptatie financiële sector haar rapport '[Klimaatadaptatie in een stroomversnelling; financiële sector en overheid samen aan de slag](#)' aan de toenmalige minister Harbers van Infrastructuur en Waterstaat. Het rapport is geschreven door vertegenwoordigers uit de financiële sector, in samenspraak met overheden en kennisorganisaties. Het rapport bevat conclusies over klimaatrisico's en kansen voor sectoren en aanbevelingen hoe klimaatweerbaarheid versterkt kan worden. De Werkgroep werkt sinds 2024 verder aan opvolging van de aanbevelingen, met verschillende pilots en in vijf clusters. Zie ook het [voortgangsrapport 2024](#).

Midden 2025 lanceerde de Werkgroep Klimaatadaptatie de [Factsheet Klimaatadaptatie bedrijventerreinen](#), samen met stichting Adaptatie Atelier, een samenwerkingsverband van decentrale overheden. Doel van de factsheet is om samen meer eenduidig te communiceren met ondernemers, en daar ook de accountmanagers van banken en verzekeraars bij te betrekken. Deze vorm van een Factsheet kan ook met andere thema's en stakeholdergroepen worden gebruikt. De Werkgroep beraadt zich daar op. Daarnaast bracht de Werkgroep een [sjabloon](#) uit voor het sluiten van Green Deals met partners rond een bedrijventerrein.

Gids voor banken over het stellen van klimaatadaptatie doelen

UNEP FI bracht in 2023 de '[Climate Adaptation Target Setting guide](#)' uit, opgesteld door een Werkgroep binnen de UNEP samenwerking van banken onder de Principles for Responsible Banking. De gids biedt praktische suggesties voor financiële instellingen om klimaatadaptatie doelen te stellen, deze in hun strategieën te integreren en te implementeren. Het volgt een aanpak in vijf stappen.

- Bij **stap 1** wordt gekeken naar *afstemming op de doelstellingen* voor klimaatbestendigheid en consistentie met nationale/internationale adaptatiekaders.
- Bij **stap 2** staat bepaling van *de basislijn* centraal, met benaderingen van fysieke klimaatrisicobeoordelingen, gegevensverzameling en -gebruik, Identificatie van risicomitigatie- en adaptatiemaatregelen, beoordeling van risicomitigatie- en adaptatiemaatregelen, en andere elementen voor het vaststellen van een uitgangspositie.
- **Stap 3** maakt onderscheid naar *doelen op het niveau van toepassing van instrumenten* ('practices' targets, in feite een inspanning die gedaan wordt om deze praktijken te

beïnvloeden richting en meer duurzaamheid) en *resultaatdoelen* ('outcome targets'). Het tweede is daarbij vele malen moeilijker dan het eerste. Voordat dit mogelijk is, is het nodig dat de aanpak voldoende stevig is en er bijvoorbeeld goede data zijn om te meten wat de uitkomst is. Ook is een probleem om de rechtstreekse relatie te leggen tussen een bepaalde inspanning en een uitkomst.

- **Stap 4** betreft het *maken van actieplannen*, kern- indicatoren kiezen om voortgang mee te kunnen meten en verbanden proberen te begrijpen en waar mogelijk te versterken.
- **Stap 5, implementatie**, gaat in op strategie/intern beleid en processen, klantbetrokkenheid, zakelijke kansen en financiële stromen, kapitaal mobiliseren en beleidsbeïnvloeding ('engagement').

De gids is naar onze mening nuttig voor banken om de klimaatadaptatieaanpak te structureren en bevat voorbeelden van 27 internationale banken die hiermee samen aan de slag zijn gegaan. Omstreeks zomer 2025 zal een vervolg rapport uitkomen. Daarbij zullen ook pilots zijn uitgewerkt voor de landbouw en de gebouwde omgeving.

De economische business case van klimaatadaptatie en de rol van hefboomen

Het recente rapport '[Landing the Economic Case for Climate Action with Decision Makers](#)' (BCG, climaTRACES Lab en Cambridge Judge Business School, 2025) maakt een duidelijk punt: investeren in klimaatactie is slim vanuit economisch oogpunt. Omdat investeren in klimaatmaatregelen tegen 2100 een rendement van ongeveer tien keer kan opleveren, is het een zeer kosteneffectieve strategie die ruimschoots opweegt tegen de economische schade van nietsdoen–waarvan wordt geschat dat die tussen de 11% en 27% van het cumulatieve wereldwijde BBP aan het eind van deze eeuw zal bedragen.

Echter, ondanks de sterke economische argumenten worden investeringen in klimaatadaptatie in de praktijk toch afgeremd. Dit komt door beperkt inzicht, ongelijke kosten-batenverdeling en economische ongelijkheid. Met name hebben projecten vaak geen duidelijke inkomstenstromen ('cash flows') en hebben betrekking op niet-marktsectoren of collectieve goederen, waardoor ze minder aantrekkelijk zijn voor particuliere investeerders en financiers. De korte-termijn focus van particuliere investeringen staat ook op gespannen voet met de lange-termijn voordelen van adaptatie, terwijl onzekerheid en informatielacunes de opschaling van particuliere investeringen verder bemoeilijken.

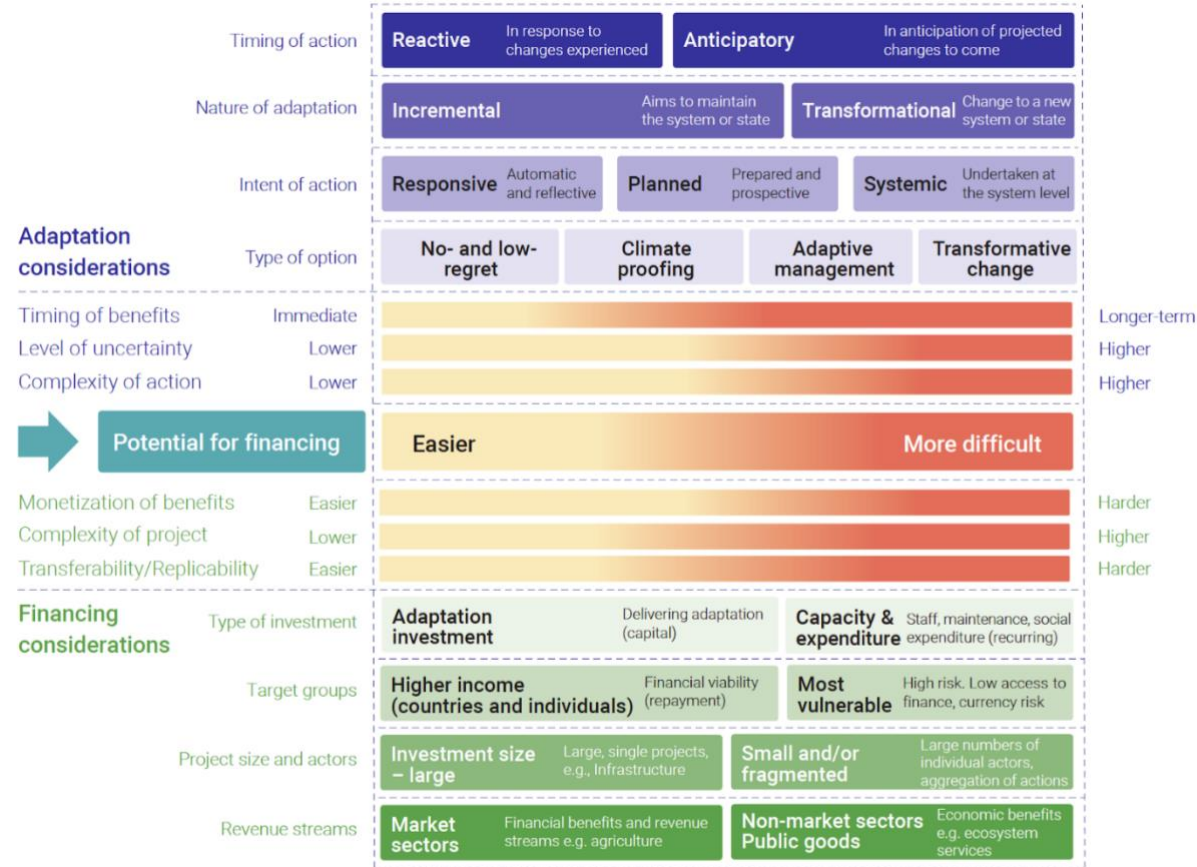
Het rapport benoemt vijf *hefbomen* om deze uitdagingen aan te pakken: 1) het debat over de kosten van klimaatverandering herformuleren, 2) transparantie creëren over de netto kosten van niets doen voor alle actoren, 3) het versterken van nationaal klimaatbeleid om mitigatie en adaptatie te versnellen, 4) internationale samenwerking nieuw leven inblazen, en 5) het inzicht in de nettokosten van inactie verder verdiepen.

In Nederland sluit het onderzoek rond '[De Kosten van Niets Doen](#)' vanuit het Klimaatonderzoek Initiatief Nederland op dit laatste punt aan. Het is een verkenning naar hoe we de financiële gevolgen van klimaatverandering beter zichtbaar te maken.

Financieringskloof voor klimaatadaptatie

De kloof tussen wat nodig is en wat er beschikbaar is in termen van financiering wordt de 'adaptation gap' genoemd. Het 'Adaptation Gap Report 2024' (UNEP, 2024) laat zien dat hoewel de adaptatiefinanciering de afgelopen jaren is toegenomen, het volume op dit moment nog laag is en adaptatie grotendeels gefinancierd wordt door de publieke sector. Het rapport benadrukt dat het financieren van 'no-regret', reactieve en incrementele aanpassing relatief eenvoudiger is, terwijl anticiperende, transformationele aanpassing, vooral in niet-marktsectoren en voor kwetsbare groepen, een grotere uitdaging is. Om de uitdagingen van de klimaatverandering het hoofd te bieden, moet de financiering van adaptatie verschuiven van reactieve en projectgebaseerde benaderingen naar anticiperende, strategische en transformationele adaptatie.

Om complexe, moeilijker te financieren projecten te helpen opschalen, is de betrokkenheid van zowel publieke (d.w.z. overheden, multilaterale banken) als particuliere instellingen cruciaal. Dit omvat het delen van risico's, het verminderen van risico's, het gebruik van garanties en blended finance. Deze vorm van 'gemengde financiering' en de 'stapeling van financiële stromen' zijn doeltreffende vormen om deze projecten te ondersteunen. Zie verder onderstaande figuur.

Figuur: Overzicht van vormen van adaptatie en de daarmee samenhangende uitdagingen voor financiering. Bron: Adaptation Gap Report 2024: Come hell and high water (UNEP, 2024; aangepast naar 'Typology of adaptation financing' Watkiss, 2024).

Om private financieringsstromen voor klimaatadaptatie te laten toenemen, is in elk geval ook meer concessionele overheidsfinanciering nodig. Hiermee kunnen risico's worden verminderd. Bovendien helpen door de overheid gesteunde garanties en risicodelingsmechanismen het vertrouwen op te bouwen dat particuliere investeerders nodig hebben om deel te nemen aan aanpassingsprojecten op lange termijn. In deze context spelen publieke financiële instellingen zoals de Europese Investeringsbank (EIB) een rol. Zij kunnen helpen bij het realiseren en opschalen van complexe en moeilijker te financieren adaptatieprojecten, zoals we hierna toelichten.

Klimaatadaptatieplan Europese InvesteringsBank

Het '[EIB Climate Adaptation Plan](#)' (EIB, 2021) legt een sterkere focus op nature-based solutions, voortbouwend op ervaring uit de [Natural Capital Finance Facility \(NCFF\)](#). Dit helpt bij het identificeren van maatregelen die zowel adaptatie- als mitigatievoordelen opleveren en zo klimaatbestendigheid effectiever bevorderen. Zo kunnen bijvoorbeeld herstel van bos- en landbouwecosystemen en natuurlijke overstromingsbeheersmaatregelen de kwetsbaarheid voor weerrisico's verminderen en tegelijkertijd voordelen opleveren voor ecosystemen en biodiversiteit. Het identificeren van dergelijke kansen stelt de EIB in staat om elkaar versterkende projecten te financieren.

Tegen 2025 wil de EIB het aandeel van haar klimaatfinanciering voor adaptatie verhogen tot minstens 15%, een aanzienlijke stijging ten opzichte van het gemiddelde van 4–5% tussen 2012 en 2019. Deze ambitie sluit aan bij de EU Adaptatiestrategie, die oproept tot opschaling van investeringen met hoge impact die kwetsbaarheid verminderen en vooral ten goede komen aan de meest klimaatgevoelige groepen. De EIB ontwikkelt nieuwe indicatoren om de effecten van adaptatie-investeringen te meten, zoals verminderde blootstelling aan overstromingen, droogte en bosbranden, en het voorkomen van economische schade. Alle financiering moet voldoen aan de EU-taxonomie en mag geen afbreuk doen aan klimaatmitigatie of andere milieudoelstellingen.

Om dit te realiseren screent de EIB alle directe leningen op fysieke klimaatrisico's en versterkt zij de eisen voor indirecte financiering via tussenpersonen, waaronder transparantie over klimaatrisico's volgens de [Task Force on Climate-Related Financial Disclosures \(TCFD\)](#) richtlijnen. De Bank legt een sterke nadruk op nature-based solutions en investeringen die zowel adaptatie- als mitigatievoordelen bieden, zoals ecosysteemherstel en natuurlijke waterbeheermaatregelen. Belangrijke investeringsgebieden zijn onder meer water- en overstromingsbeheer, stedelijke ontwikkeling, bescherming van infrastructuur, duurzame voedselsystemen, gezondheid, innovatie en rampenrisicobeheersing. De EIB werkt nauw samen met internationale financiële instellingen om de rapportage en monitoring van adaptatiefinanciering te harmoniseren en zal hierover blijven rapporteren in haar duurzaamheidsverslagen.

Financieringsmogelijkheden voor klimaatadaptatie

De '[Guide for Adaptation and Resilience Finance](#)' (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, Standard Chartered Bank, KPMG, 2024) is een Praktische routekaart voor financiering en meer dan 100 investeringsactiviteiten. De routekaart biedt een gestandaardiseerde indeling van meer dan 100 investeerbare activiteiten, zoals

klimaatresistente gewassen, verticale landbouw, natuurlijke bescherming tegen overstromingen en oplossingen voor de opslag van hernieuwbare energie. Dit raamwerk helpt investeerders om kansen beter te herkennen en te beoordelen, en pakt zo een cruciale financieringskloof aan op het gebied van klimaatadaptatie, vooral in opkomende markten.

Uit de belangrijkste bevindingen blijkt dat vroege investeringen in adaptatie aanzienlijke economische voordelen opleveren: elke geïnvesteerde dollar zou dit decennium tot wel \$12 aan rendement kunnen genereren. Door heldere definities, analyses van nevenvoordelen en meetinstrumenten voor impact te bieden, wil het raamwerk het vertrouwen van investeerders versterken en innovatieve financiële producten stimuleren, zoals adaptatie-obligaties en weerbaarheidsleningen. Daarmee draagt het bij aan een toekomst die zowel veerkrachtiger als duurzamer is.

3. Nationale adaptatiestrategieën van EU-landen en raakvlakken met de financiële sector

In deze analyse beschrijven we de nationale adaptatiestrategieën van EU- landen en benoemen of ze raakvlakken bevatten met de financiële sector. Na de vergelijkende analyse zoomen we in op het Europese adaptatieplan en twee grote Europese landen: Frankrijk en Duitsland.

Vergelijking van NAP's per EU-land (bron: het [NAP central portal](#) van UN Climate Change)

Land	Belangrijkste doelen, beoordeelde klimaatrisico's	Juridische bindendheid	Sectorale aanpak*	Rol van financiële sector
Oostenrijk Austrian Strategy for Adaptation to Climate Change	Nadruk op 'no-regret' measures en het vermijden van maladaptatie	Niet juridisch bindend; strategisch framework	Ja; 120 specifieke aanbevelingen in 14 sectoren	Niet gespecificeerd
Finland Finland National Climate Change Adaptation Plan 2030	Drie hoofddoelen voor maatschappelijke actoren: een sterke wil, middelen en aanpassingsvermogen; Doelstelling 16 inzake klimaatrisicobeheer en -monitoring	Juridisch bindend; 'Climate Act 423/2022' schrijft aanpassingsplanning, doelstellingen en monitoring voor	Ja; 24 doelstellingen onder 10 thema's, plan stuurt aanpassingsinspanningen tot 2030	Niet gespecificeerd
Duitsland German Strategy on Adaptation to Climate Change (DAS 2024)	Verplicht de oprichting van NAS met meetbare doelstellingen, vereist dat federale	Niet juridisch bindend; een beleidsdocument ondersteund door de 'Federale	Ja; specifieke clusters (infrastructuur, landgebruik, menselijke	Niet gespecificeerd

	en staatsregeringen onze risicobeoordelingen uitvoeren en adaptatie maatregelen implementeren	Klimaatadaptatiewet (KAnG) , die het wettelijk kader voor adaptatie biedt	gezondheid, stedelijke ontwikkeling, water, economie, sector overschrijdende thema's)	
Ierland Ireland National Adaptation Framework (NAF)	Belangrijkste leidende principes gegroepeerd in thema's op hoog niveau	NAF is verplicht onder de 'Climate Action and Low Carbon Development Act 2015'; richt zich op planning	Ja; 12 prioritaire sectoren met een ' Sectoraal adaptatie plan ' in ontwikkeling	Niet gespecificeerd; noemt verschillende adaptatie fondsen
Nederland National Climate Adaptation Strategy (NAS'23)	15 uitdagingen onderverdeeld in vier domeinen: 1) Water; 2) Landbouw, natuur en milieu; 3) Mens en cultuur; 4) Wonen en werken	Niet juridisch bindend; strategisch framework. Wel 'self binding' voor Rijksoverheid	Ja; sommige uitdagingen hebben direct betrekking op economische sectoren (huisvesting, landbouw), terwijl andere indirect verband houden (overstromingen, waterkwaliteit, hittebestendige steden)	Beperkt; gaat niet in op de wijze waarop adaptatie maatregelen worden gefinancierd en maakt geen onderscheid tussen publieke en private financieringsrollen
Spanje Spain National Climate Change Adaptation Plan 2021-2030 (PNACC)	Het framework heeft 5 leidende principes en 4 strategische componenten voor adaptatie acties	Verplicht de aanname van een NAP met doelstellingen en indicatoren onder ' Law 7/2021 Climate Change and Energy Transition '	Ja; 81 acties over 18 thema's met sectorale doelstellingen	Beperkt; wet 7/2021 introduceert verplichtingen (bijv. jaarlijkse rapportage, doelstellingen voor koolstofreductie) voor de financiële sector
Verenigd Koninkrijk UK Third National Adaptation Programme (NAP3) and the Fourth Strategy for Climate Adaptation Reporting	Focus op 3 thema's: 1) Actie via een passend beleidskader, met overheids-programma's en private investeringen; 2) Informatie via beter bewijs en instrumenten; 3) Coördinatie via een geïntegreerde aanpak	Risicobeoordeling en NAP verplicht onder de ' Climate Change Act 2008 '	Ja; 100 acties over sectoren heen, maar mist meetbare doelstellingen	Niet gespecificeerd; erkent echter het belang van financiering voor adaptatie

Frankrijk** Third National Climate Change Adaptation Programme (PNACC-3)	Nadruk op 'no-regret' measures; belangrijkste klimaatrisico's die moeten worden aangepakt: hittegolven, droogtes, overstromingen, kusterosie, bosbranden, verlies aan biodiversiteit	Niet juridisch bindend, maar geïntegreerd in het nationale klimaat framework; planning is verplicht volgens de ' Energy-Climate Act 2019 '	Ja; 52 concrete maatregelen en 200 acties om klimaatverandering aan te pakken op 11 sectorale gebieden	Beperkt; met €1 miljard via wateragentschappen, €75 miljoen toegevoegd aan het Barnier Fonds in 2025, creatie van systeem om verzekeraars te helpen betaalbare dekking te behouden in gebieden met een hoog risico, en ontwikkeling van een klimaatrisico kaart voor transparantie
Denemarken** Klimatilpasning.dk	Elke gemeente ontwikkelt haar eigen adaptatieplan	Niet juridisch bindend; wetgeving in ontwikkeling	Niet gespecificeerd; primair lokale/ gemeentelijke aanpak	Niet gespecificeerd

* Er is een sectie in het portaal over sectorale NAP's, maar dat betreft alleen 'developing country parties'.

** NAP's uit deze geselecteerde landen zijn niet beschikbaar in het NAP central portal.

Inzichten uit vergelijkende analyse met andere Europese klimaatadaptatiestrategieën

- **Juridisch bindend** – Bij de meeste EU-landen is de NAS niet juridisch bindend maar richtinggevend opgezet en ondersteund door bredere juridische kaders. Voor zover wij hebben kunnen nagaan, heeft Finland een wettelijk bindende NAS onder '[Climate Act 423/2022](#)' die de adaptatieplannen met doelstellingen en toezicht verplicht stelt. Ierland en het Verenigd Koninkrijk hebben bindende adaptatieplannen, maar missen afdwingbare doelstellingen.
- **Sectoraal en thematisch aanpak** – De meeste landen hanteren een sectorale en thematische aanpak, het varieert sterk hoe zij dat doen en hoe veel detail hierin is aangebracht. Sommige landen hebben specifieke acties en thema's uitgewerkt zoals de vijftien opgaven in Nederland. Spanje kijkt bijvoorbeeld naar gerichte maatregelen voor waterbeschikbaarheid, landbouw, bosbouw, biodiversiteit, gezondheid, toerisme, energie, infrastructuur en transport en kustgebieden.
- **Rol financiële sector** – De meeste NAS's geven niet aan hoe adaptatiemaatregelen gefinancierd zullen worden of wat de rol van verzekeringen is. Hoewel sommige landen (zoals Ierland, Verenigd Koninkrijk, Frankrijk) het belang ervan erkennen voor klimaatadaptatie en dit versterken door extra bijdragen aan specifieke fondsen, ontbreekt over het algemeen een duidelijke beschrijving van mogelijk handelingsperspectief voor financiële instellingen.

- **Nadruk op 'no-regret'-maatregelen** – Sommige landen (zoals Oostenrijk en Frankrijk) hebben expliciet het belang benadrukt van 'no-regret'-maatregelen, oftewel acties die voordelen opleveren ongeacht de ernst van de mogelijke impact van toekomstige klimaatverandering.
- **Meetbare doelen** – Landen zoals Ierland en Spanje hebben plannen met meetbare doelstellingen en een breder scala aan acties, wat kan bijdragen aan een effectievere uitvoering. Echter, de meeste klimaatadaptatiestrategieën missen nog meetbare doelen.
- **Centraal of decentraal?** De NAS-strategieën bevatten acties op zowel gecentraliseerd als gedecentraliseerd niveau. Door verschillen en overeenkomsten in de gekozen benaderingen verder te verkennen ontstaat inzicht in wat het beste werkt onder welke omstandigheden. De Franse strategie lijkt bijvoorbeeld vrij gecentraliseerd te zijn in vergelijking met andere, terwijl Denemarken een lokale of gemeentelijke aanpak hanteert.

Op basis van deze globale analyse, kan verdiepend vervolgonderzoek uitwijzen of dit beeld gecomplementeerd kan worden.

Verdieping in de adaptatiestrategieën van Europa, Duitsland en Frankrijk

Adaptatiestrategie van de Europese Unie

In 2021 werd een [nieuwe adaptatiestrategie](#) aangenomen in de Europese Unie. Deze is opgebouwd rond vier hoofddoelstellingen: adaptatie slimmer, sneller en systematischer maken en tegelijkertijd de internationale actie op het gebied van adaptatie aan klimaatverandering versterken:

1. Slimmere adaptatie betekent het gebruik van robuuste data en risicobeoordelingsinstrumenten die voor iedereen toegankelijk zijn.
2. Snellere adaptatie richt zich op het ontwikkelen van adaptatieoplossingen om klimaatrisico's te verminderen, de bescherming te vergroten en zoet water veilig te stellen.
3. Meer systemische adaptatie integreert klimaatbestendigheid in alle beleidsgebieden en ondersteunt strategieën met prioriteiten zoals macrofiscaal beleid, nature-based solutions en lokale adaptatieacties.
4. Versterking van internationale actie betekent het ondersteunen van klimaatadaptatie wereldwijd door middel van samenwerking, kennisdeling en financiële steun aan kwetsbare landen.

In dit verband biedt het [Europees Portaal voor Adaptatie aan Klimaatverandering](#) nuttige voorbeelden van landen, en toegankelijke, programma- en beleidsspecifieke gegevens ter ondersteuning van adaptatieplanning.

Een Europese aanpak voor het delen van duurzaamheid data is ook belangrijk. Verbetering van gegevensuitwisseling in Europa en binnen landen, bijvoorbeeld door een '[European Single Access Point](#)' (ESAP) voor duurzaamheidsinformatie.

Casus Frankrijk

Frankrijk, een van de eerste landen die in 2006 een nationaal adaptatieplan heeft ingevoerd, heeft zijn derde [nationale programma voor adaptatie aan de klimaatverandering](#) (PNACC-3) ontwikkeld na een openbare raadpleging en interministerieel overleg. De strategie omvat 52 concrete maatregelen en meer dan 200 acties gericht op klimaatadaptatie in 11 sectorale gebieden, met de nadruk op gebiedsgerichte aanpak en de financiering van maatregelen.

De PNACC-3 schetst de belangrijkste financiële initiatieven, waaronder de mobilisatie van één miljard euro via wateragentschappen, waarvan 40% zal worden toegewezen aan op de natuur gebaseerde oplossingen en de versterking van het Barnier Fonds met 75 miljoen euro in 2025. Het Barnier Fonds is een speciaal financieel middel binnen de PNACC-3 dat lokale klimaatadaptatieprojecten ondersteunt, gericht op het versterken van de veerkracht van gemeenschappen met praktische, locatiegerichte oplossingen. Er zal een systeem worden opgezet om verzekeraars aan te moedigen betaalbare verzekeringsdekking te behouden in risicogebieden, evenals een klimaatrisicokaart voor meer transparantie.

De Franse adaptatiestrategie legt sterk de nadruk op gebiedsgerichte coördinatie en gecentraliseerde planning, terwijl de Nederlandse aanpak meer berust op een gedecentraliseerd, bottom-up bestuursmodel waarin regionale en lokale overheden de ruimte krijgen om context-specifieke maatregelen te definiëren en uit te voeren.

Verschillende instellingen hebben gereageerd op PNACC-3. Agéa, de nationale federatie van verzekeringsagenten, verwelkomde het plan in hun [persbericht](#) en benadrukte de maatregelen ter voorkoming van natuurlijke risico's, de verhoging van het Barnier Fund tot 300 miljoen euro en de blijvende rol van de Caisse Centrale de Reassurance (CCR) bij de identificatie van risico's. Het Institute for Climate Economics (I4CE) erkende in hun [persbericht](#) dat er meer duidelijkheid is over de overheidsfinanciering voor adaptatie, maar uitte ook zijn bezorgdheid over het feit dat deze nog steeds ontoereikend is, en benadrukte dat adaptatie niet alleen op overheidssubsidies kan berusten. Het instituut benadrukte de sleutelrol van particuliere financiële actoren, met name banken en verzekeraars, en was ingenomen met de stap om een missie op het gebied van bankfinanciering te lanceren en de dialoog met verzekeraars voort te zetten. Dit biedt kansen voor samenwerking bij het betrekken van financiële instellingen bij de nieuwe missie van de overheid om private stakeholders, met name banken, verder te mobiliseren bij risicopreventie, die in de eerste helft van 2026 van start zal gaan.

Samenvattend richt de PNACC-3 zich op de gebiedsgerichte aanpak, de financiering van maatregelen en het mobiliseren van alle sectoren om het succes van klimaatadaptatie te garanderen.

Casus Duitsland

De belangrijkste punten in de [Duitse strategie voor adaptatie aan klimaatverandering \(DAS 2024\)](#) omvatten de invoering van meetbare streefdoelen (33 streefdoelen en 45 substreefdoelen) voor adaptatie aan de gevolgen van klimaatverandering en de nadruk op sterke coördinatie tussen de federale en staat Niveaus. De strategie pakt klimaatrisico's aan door een reeks actiegebieden in Zeven clusters: infrastructuur; Land en landgebruik; Gezondheid en zorg van de mens bepaling; stedenbouw, ruimtelijke ordening en civiele bescherming; Water; economie; sector-overschrijdende kwesties. De voortgang wordt bijgehouden met behulp van een op indicatoren gebaseerd monitoringsysteem.

Hoewel de financiële sector niet expliciet wordt genoemd in de strategie, worden er wel doelstellingen genoemd die verband houden met financiering en investeringen. In het cluster infrastructuur is een van de doelstellingen het verminderen van financiële risico's met betrekking tot gebouwen, in de cluster economie is het doel om fysieke klimaatrisico's te analyseren als een integraal onderdeel van investeringsbeslissingen, en in de cluster sector-overschrijdende kwesties is de federale overheid van plan gegevens te verzamelen over financiële verliezen als gevolg van schade veroorzaakt door extreme weersomstandigheden. Hoewel er geen directe antwoorden zijn te geven, lijken kansen voor samenwerking te liggen in partnerschappen met gemeenten en particuliere actoren en inspanningen om de uitwisseling van gegevens en gestandaardiseerde methodologieën te verbeteren.

In tegenstelling tot Nederland, waar de NAS meer richtinggevend wordt ingericht, kent Duitsland sinds 2024 een meer wettelijk verankerde adaptatiewet met bindende meetbare streefdoelen en een verplichting om de voortgang te meten. Samenvattend zijn de belangrijkste inzichten uit de Duitse DAS de urgentie van tijdige adaptatie aan klimaatverandering, de noodzaak van een alomvattende, sector overschrijdende aanpak en een bindend kader via de [federale wet op de adaptatie aan de klimaatverandering](#) (KanG). Het plan behelst ook het integreren van klimaatadaptatie in sectoren als infrastructuur, gezondheid en economie.

4. De rol van duurzaamheidplatforms om klimaatadaptatie te versnellen

Er zijn verschillende platforms die zich richten op het bevorderen van duurzame financiering, op het delen van kennis en methoden en die zo een bijdrage willen leveren aan het mobiliseren van middelen voor klimaatadaptatie. In die platforms werken overheden, financiële instellingen en bedrijven samen. We geven hieronder een overzicht van de belangrijkste die we tegenkwamen.

Platform	Opgericht door	Belangrijkste leden	Doelstellingen (m.b.t. klimaatadaptatie)
Platform voor Duurzame Financiering (PvDF)	De Nederlandsche Bank (DNB), 2016	DNB, Ministeries (Financiën, I&W, LNV, EZK), Nederlandse Vereniging van Banken, Verbond van Verzekeraars, Pensioenfederatie, AFM, Invest-NL, Sustainable Finance Lab	Bevorderen van samenwerking tussen financiële sector en overheid om duurzame financiering te versnellen, inclusief klimaatadaptatie. Werkgroepen (zoals de Werkgroep Klimaatadaptatie) richten zich o.a. op risicoanalyse, investeringskansen en beleidsafstemming.
EU Platform on Sustainable Finance	Europese Commissie	Europese Investeringsbank, nationale toezichthouders, NGO's, financiële instellingen, academici	Advies geven over de EU-taxonomie en duurzame investeringscriteria. Bevordert investeringen in klimaatadaptatie via duidelijke definities en standaarden.
European Investment Bank (EIB) Climate Adaptation Platform	Europese Investeringsbank	Lidstaten, publieke en private investeerders, ontwikkelingsbanken	Financiering en technische ondersteuning voor klimaatadaptatieprojecten. Stimuleert publiek-private samenwerking via blended finance en projectontwikkeling.
European Climate Adaptation Platform (Climate-ADAPT)	Europees Milieuagentschap (EEA) en Europese Commissie	Lidstaten, regionale overheden, kennisinstellingen	Kennisdeling en beleidscoördinatie rond klimaatadaptatie. Ondersteunt besluitvorming en samenwerking tussen publieke en private actoren.
InvestEU – Sustainable Infrastructure Window	Europese Commissie, EIB	Nationale promotiebanken, private investeerders	Mobiliseren van investeringen in duurzame infrastructuur, inclusief klimaatadaptatie. Richt zich op risicodeling en cofinanciering.
French Climate Adaptation Finance Platform	Franse overheid en financiële instellingen	Franse financiële instellingen, publieke en private investeerders	Bevorderen van klimaatadaptatie en weerbaarheid door publieke en private investeringen te mobiliseren en af te stemmen.
German Climate Adaptation Finance Platform	Duitse overheid en financiële instellingen	Duitse financiële instellingen, publieke en private investeerders	Ondersteuning van klimaatadaptatieprojecten door publieke en private samenwerking en financiering.
UK Climate Adaptation Finance Platform	UK Economic and Social Research Council	UK Climate Change Committee, publieke en private investeerders	Vertalen van klimaatbeleid naar actie op lokaal niveau door samenwerking tussen publieke en private sectoren.

Platforms dragen bij aan het vergroten van bewustwording en het ontwikkelen van innovatieve financiële oplossingen. Echter, er is geen universele aanpak: Elk platform heeft een eigen samenstelling en governance.

De blogserie '[National Platforms for Adaptation & Resilience Part 1](#) en [2](#)' (CADLAS, 2025), verkent deze platforms verder. Een kenmerkend aspect van nationale platforms is dat ze per land opgezet zijn, met structuren die variëren afhankelijk van de nationale context en ontworpen zijn om belanghebbenden zowel in leidende als ondersteunende rollen te betrekken. Naarmate de vraag naar adaptatiefinanciering groeit, zal het succes van deze platforms afhangen van sterke, inclusieve partnerschappen en een duidelijke nadruk op lokaal geleide oplossingen. Het versterken van nationale platforms is daarom van cruciaal belang voor het opschalen van de aanpassingsfinanciering en het bereiken van klimaatbestendige ontwikkeling.

Verdieping 2

Gesprekken hoofdpunten

Voor dit onderzoek hebben we met 36 gesprekspartners gesproken, waarvan 18 vanuit de overheid (hoofdzakelijk NAS opgavetrekkers) en 18 vanuit de financiële sector. Zie verdieping 4 voor een overzicht. In deze gesprekken hebben we op hoofdlijnen de volgende drie basisvragen gesteld:

- Wat heb je voor jouw opgave nodig van anderen?
- Wat heb je te bieden voor anderen?
- Waar zie je mogelijkheden/kansen om hier op te versnellen?

In de gesprekken verdiepten we op onderdelen verder aan de hand van de volgende vragen:

1. Waar zitten naar jouw idee de raakvlakken tussen de 15 adaptatieopgaven van de NAS, het bedrijfsleven/ de partijen in de economie en de financiële sector?
2. Waar is samenwerking op het gebied van communicatie naar jouw idee het meest kansrijk, tussen overheden, bedrijven en financiële instellingen?
3. Is er ook meer nodig op gebied van beleid en regelgeving? Zo ja, wat?
4. Publiek-private financiering – Welke financieringsbehoefte voorzie je voor de adaptatieopgave(n) waar je aan werkt/ die voor jou belangrijk is (zijn), en welk deel daarvan zou eventueel met publiek-private samenwerking en met inbreng van privaat geld ingevuld kunnen worden?
5. Verzekeringsopties – Verwacht je ook een extra vraag naar (en veranderingen in) verzekeringsopties?
6. Investeren door beleggers – Is meer geld van institutionele beleggers nodig voor investeringen in adaptatie? Waarvoor en hoe veel?
7. Zie je ook raakvlakken voor het delen van data en kennis? En hoe valt dat in te richten? Of gebeurt het al afdoende?
8. Welke inspiratie en potentiële versnelling en verankering van een publiek private samenwerking met betrekking tot het werken aan klimaatweerbaarheid kan het Nederlandse klimaatakkoord en het bijbehorend Klimaatcommitment van financiële instellingen eventueel bieden?

Hoofdboodschappen uit de gesprekken

De gesprekken met partijen uit de financiële sector en de opgaventrekkers hebben ons maar ook de gesprekspartners waardevolle inzichten opgeleverd over de prioriteiten en wederzijdse verwachtingen. Deze informatie heeft geholpen bij het onderzoek en de aanbevelingen van het rapport. Het draagt naar onze overtuiging daarnaast bij aan versterking van de onderlinge samenwerking.

De belangrijkste boodschap vanuit de financiële sector gesprekspartners is dat zij *behoefte hebben aan consistent overheidsbeleid* met betrekking tot klimaatadaptatie. Ook is er behoefte aan een *duidelijkere benoeming van rollen en verantwoordelijkheden* tussen overheid, bedrijfsleven, burgers en financiële instellingen bij het nemen van maatregelen voor klimaatweerbaarheid.

De belangrijkste boodschap van de betrokken opgavetrekkingen is dat dit project *waardevol inzicht heeft opgeleverd in de werking van de financiële sector* en de manier waarop deze sector kan *bijdragen aan de klimaatadaptatieopgaven* binnen de Nationale klimaatadaptatiestrategie. Het geeft ook inzicht in welke randvoorwaarden vanuit de overheid kunnen helpen om de invulling van deze bijdrage mogelijk te maken.

Daarbij is uit de gesprekken gebleken dat de *huidige doelstellingen in de NAS nog behoorlijk abstract zijn voor financiële instellingen*, waardoor de praktische implementatie in samenwerking met klanten bemoeilijkt wordt. Meer helderheid hierover zou financiële instellingen in staat stellen om gericht in te spelen op de maatregelen binnen de NAS, waardoor adaptatieprocessen effectiever en efficiënter kunnen worden ondersteund bij klanten.

Hieronder volgt een korte toelichting per onderwerp:

- De scope: hoofddoelen en aanpak van de NAS per opgave.
- Verwachtingen van stakeholders, financiële instellingen en bedrijven over samenwerking mbt klimaatadaptatie en investeren in weerbaarheid.
- Wat nodig is om de eigen rol/opdracht/aanpak goed te kunnen invullen.
- Financiële oplossingen die passen bij de maatregelen/investeringen
- Mogelijkheden voor publiek-private samenwerking en versnelling van klimaatweerbaarheid.
- Communicatie en handelingsperspectief van mensen en bedrijven.
- Kosten en baten van klimaatadaptatie. Betaalbaarheid van maatregelen en beschikbare middelen.
- Risico's, effectiviteit en efficiëntie van maatregelen.
- Impactanalyse en verkenning van aanpakken ook per sector maken

De scope: hoofddoelen en aanpak van de NAS per opgave

Aan de hand van een samenvattend overzicht van de 15 nationale opgaven van de NAS en vier clusters vanuit de Werkgroep Klimaatadaptatie hebben we in de gesprekken de hoofddoelen en de aanpak besproken. Bij elk gesprek was de invalshoek anders en zoomden we in op een bepaalde opgave of sector. De gesprekken hebben elk een uur geduurd.

Verwachtingen van stakeholders, financiële instellingen en bedrijven

Tijdens onze gesprekken hebben we stilgestaan bij verschillende perspectieven. Een terugkerend thema is het duidelijker beschrijven van samenwerkingsmogelijkheden en rolverdeling. Financiële instellingen en bedrijven moeten rekening houden met lokale omstandigheden en klanten. De vertaling van de NAS naar regionale strategieën biedt in een later stadium mogelijk meer houvast.

Bedrijven hebben te maken met meer duurzaamheidsprioriteiten, zoals water- en milieurisico's. Organisaties als VNO-NCW en MKB-NL ondersteunen daarbij hun achterban en halen informatie op van hun leden. Zij waren wat dit betreft aanwezig bij een aantal van de bijeenkomsten van het Platform voor Duurzame Financiering en NL AAA Klimaatbestendig.

***Kans voor vervolg** – Er is naar ons idee nog te weinig gelegenheid geweest om met de bedrijfssectoren en individuele bedrijven te spreken over deze onderwerpen. Het lijkt ons een goed idee om de komende maanden te benutten voor meerdere gesprekken hierover, vanuit de NAS en bijvoorbeeld het Platform voor Duurzame Financiering.*

Wat is nodig om de eigen rol/opdracht goed te kunnen invullen

Elke partij die we gesproken hebben, heeft andere behoeften of kan bepaalde zaken juist heel goed alleen af. Het is lastig om dit te generaliseren. Wel kwam uit meerdere gesprekken naar voren dat er veel ambitie is en dat er een grote opgave ligt om Nederland klimaatbestendig te maken en te houden, en dat de beschikbare middelen daarmee in overeenstemming moeten zijn. De financiële instellingen en VNO-NCW gaven namens de Nederlandse bedrijfstak aan dat voor hen met name consistent en helder overheidsbeleid belangrijk is, duidelijkheid over verdeling van verantwoordelijkheden, een bepaalde mate van standaardisatie in data die verzameld en opgevraagd worden, en een gemeenschappelijk beeld van waar de grootste risico's zitten. Immers, als er onzekerheid ontstaat over wat de overheid gaat doen, verdeling van verantwoordelijkheden, welke risico's significant zijn en hoe groot ze zijn, bestaat het risico dat bedrijven, klanten en burgers afhaken en zeggen "dan wachten we totdat dit wel duidelijk is".

Financiële oplossingen die passen bij de maatregelen/investeringen

Wij hebben de financiële oplossingen toegelicht zoals die in het rapport van de Werkgroep Klimaatadaptatie staan. We noemden voorbeelden van pilots waarin overheid en bedrijfsleven samenwerken. In gesprekken zijn we hierop verder ingegaan. Verder staat als naslag informatie opgenomen op de website van RVO en klimaatadaptatieportaal.nl.

Mogelijkheden voor publiek-private samenwerking

Mogelijkheden werden gezien op het gebied van gezamenlijke communicatie, data delen, samenwerking op het gebied van risicoanalyses en een eenduidige interpretatie van bijvoorbeeld overstromingsdata of hitte-data. (Her)bevestiging werd gegeven dat een belangrijk deel van de investeringen en financieringen van maatregelen op gebied van klimaatweerbaarheid publiek zijn, zowel qua aansturing/governance als qua financiering ervan. De regie ligt bij de overheid, maar we zoeken samen naar het goed betrekken van het bedrijfsleven, burgers en de financiële instellingen.

***Kans voor vervolg** – Pilots, ervaring opdoen, lessen delen en verspreiden.*

Betaalbaarheid van maatregelen en beschikbare middelen

Betaalbaarheid en de relatie tussen ambities en middelen zijn meerdere keren genoemd. We willen veel bereiken, maar zijn de middelen daarvoor beschikbaar? Hoe kan iedereen meedoen, vooral degenen die wel moeten maar niet kunnen? Hoe maak je het ook voor hen betaalbaar? Wat zijn de kosten van te weinig doen of te laat ingrijpen? Hoe komen we tot een eerlijke kosten-baten verdeling? Het idee dat klimaatadaptatie duur is en pas op lange termijn iets oplevert, klopt niet. Goede stedenbouwkundige inrichtingsprincipes en klimaatadaptieve maatregelen zijn juist nodig om zaken betaalbaar te houden. Het 'verzekeringsgat' en de vraag of gebouwen in bepaalde gebieden, zoals buitendijks, onder bepaalde voorwaarde verzekeraar en daarmee ook beter financierbaar zou zijn, kwam ook ter sprake.

Risico's, effectiviteit en efficiëntie van maatregelen

In de gesprekken is meer detail gegeven over de risico's en de maatregelen die in de Nationale klimaatadaptatiestrategie opgenomen gaan worden. Daarnaast hebben we gesproken over risico's voor individuele bedrijven en specifieke gebieden. Er zijn suggesties gedaan over rapporten die als bron kunnen dienen voor eventuele vervolgesprekken hierover.

Communicatie en handelingsperspectief van mensen en bedrijven

Klimaatverandering betekent voor burgers iets anders dan voor bedrijven, met verschillen in kennis, houding en gedrag. Het ministerie bereidt communicatie voor verschillende doelgroepen voor, en goede communicatie wordt door iedereen als belangrijk beschouwd. Het bewustzijn over toekomstige risico's is niet zo hoog als gewenst, zelfs niet bij Seveso-bedrijven, waar het risicobewustzijn doorgaans al hoger is. Als gecommuniceerd wordt over klimaatrisico's en het nemen van maatregelen is het belangrijk dat daarbij aangesloten wordt bij de kennis van de ontvanger en ontvankelijkheid voor deze informatie. Daarnaast moet deze er ook iets mee kunnen doen.

De financiële instellingen en VNO NCW die we hierover spraken zien een regierol en een initiatiefrol bij de overheid en bijvoorbeeld bij de gemeenten. Wel kunnen financiële instellingen mogelijk hier ondersteunend aan zijn met een eigen communicatie. Het basisniveau van kennis over klimaatrisico's en wat je eraan kunt doen is over het algemeen beperkt.

***Kans voor vervolg** – Een pragmatisch voorstel is om communicatie rondom de NAS vanaf 2026 meer af te gaan stemmen tussen Ministerie en bedrijfsleven, partijen als Vereniging Eigen Huis en financiële instellingen.*

Impactanalyse en verkenning van aanpakken per sector maken

Impactanalyses geven een gedetailleerd en relevant beeld voor specifieke sectoren. Landbouw en wonen/gebouwde omgeving zijn al als sectoren gekozen in de NAS. Hoe zit het met andere sectoren? Doorvertaling van de NAS naar wat dit voor hen betekent en wat van die sector verwacht wordt, is belangrijk.

In de gesprekken werd duidelijk dat het kiezen van sectorale voorbeelden kan helpen met de herkenning van de problematiek en het concreter maken van voorbeelden wat hieraan gedaan kan worden. Hierbij kan toegevoegd worden dat in de deskstudie ook voorbeelden van sectorale aanpakken benoemd zijn, in de beschrijving van nationale adaptatiestrategieën van andere Europese lidstaten.

***Kans voor vervolg** – We bevelen aan dit voor alle sectoren uit te werken, samen met de sectororganisaties.*

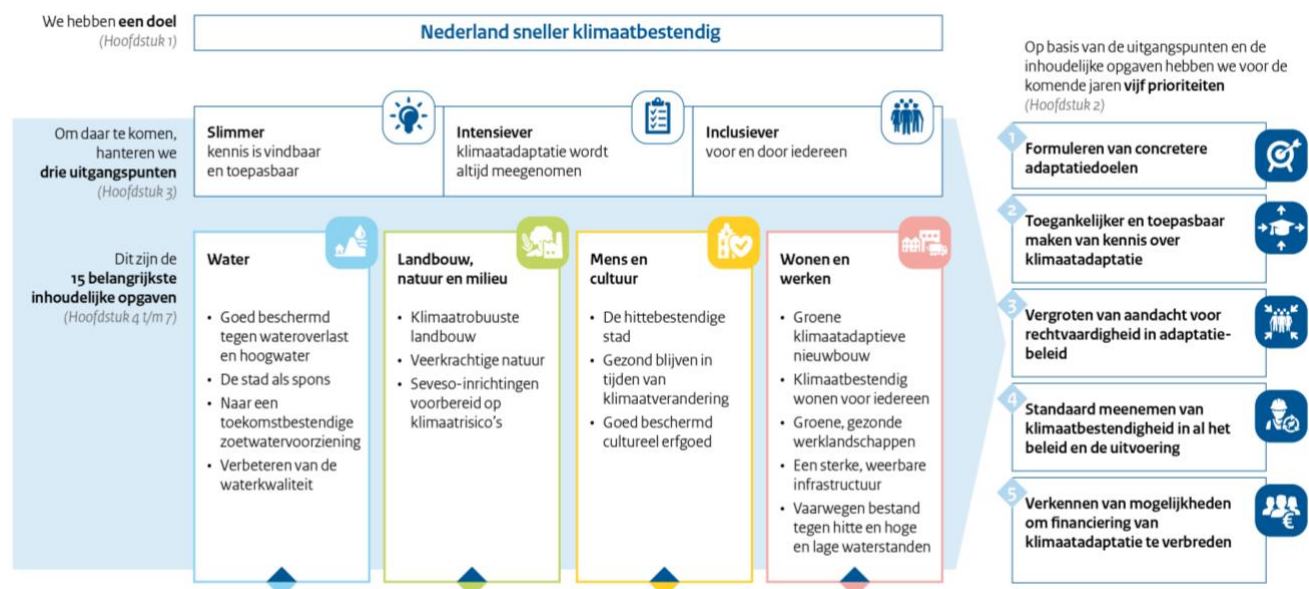
Verdieping 3

Werksessie hoofdpunten

Op 21 mei organiseerden we een werksessie met 35 vertegenwoordigers van de adaptatieopgaven en de financiële sector (zie deelnemers in verdieping 4). We geven hieronder een aantal hoofdpunten weer.

Doel werksessie – Resultaten van analyse toetsen en aanvullen, en meer samenwerking tussen stakeholders om de gezamenlijke inspanningen voor klimaatadaptatie te versterken.

Introductie op de NAS – De opgavetrekkingen werken ieder een hoofdstuk uit, en daarnaast zal er een overkoepelend hoofdstuk over governance en financiering zijn.

Figuur: Overzicht van de vijftien opgaven en de vijf prioriteiten van de NAS. Bron: Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie

Belang financiële sector – De impact van klimaatverandering, zoals impact van droogte op boeren, is er nu al. Deze impact raakt ook verzekeraars en banken. De grote opgave van klimaatadaptatie en investeren in weerbaarheid van Nederland vereist samenwerking tussen twee grote spelers: overheid en financiële sector. Een vertegenwoordiger van een verzekeraar sprak namens de financiële sector de hoop uit dat dit sneller zal gaan door regels, beleid en uitvoering beter op elkaar aan te laten sluiten. De financiële sector kan dit proces van aanpassing van de economie vanuit haar rol versterken.

Toelichting conceptbevindingen en plenaire reflectie – Na een korte toelichting van de bevindingen tot dusver, zoals deze in het hoofdrapport zijn gebundeld, zijn een aantal inzichten plenair verder besproken:

- **Consistent overheidsbeleid** – De focus nu vooral leggen op consistent en sterk overheidsbeleid, zoals via regelgeving en subsidiëring. En met speciale aandacht voor kwetsbare groepen.

- **Nationale fondsen voor klimaatadaptatie** – Deze fondsen kunnen ontwikkeld en ingezet worden als een mogelijk instrument.
- **Rechtvaardige aanpak** – Het ondersteunen van kwetsbare groepen en sectoren is belangrijk, maar de precieze aanpak is nog niet uitgekristalliseerd. De opgave Klimaatbestendig wonen voor iedereen werkt hier al wel aan. Bovendien wordt er voor de NAS als geheel een Social Impact Analysis uitgevoerd.
- **Waterwijzer** – Een ‘Waterwijzer’ wordt onderzocht, op initiatief van min IenW. Verschillende deelnemers geven aan ook interesse te hebben in een breder label dat meer risico's dekt.
- **Sectorale aanpak** – De nationale adaptatiestrategie is overheidsbeleid, maar vereist brede sectorale samenwerking buiten de overheid. Financiële instellingen kunnen daarbij aansluiting zoeken, vergelijkbaar met de aansluiting eerder bij het nationale klimaatakkoord. Gedeelde verantwoordelijkheden maken bovendien samenwerking met de private sector essentieel.
- **Internationaal perspectief** – Een doorkijk naar hoe andere landen dit doen:
 - De nationale strategie sluit aan bij EU- en VN-kaders en lidstaten hebben eigen plannen. Er valt veel van elkaar te leren.
 - Andere landen werken aan vergelijkbare uitdagingen.
 - Hoewel wetgeving bindend is, kunnen convenanten ook effectief zijn.

Inzichten uit verdieping in 15 opgaven verdeeld over 5 deelgroepen

- *Klimaatadaptatie bij woningtaxatie*: Huizen lopen het risico onverkoopbaar te worden als er geen actie wordt ondernomen. Hoewel een geleidelijke invoering belangrijk is, zijn financiële prikkels cruciaal om de noodzakelijke veranderingen te faciliteren.
- *Normen voor klimaatbestendige nieuwbouw*: Het vaststellen van duidelijke haalbare normen kan de mainstream adoptie en preventie versnellen, vooral als financiële instellingen dit ondersteunen.
- *Data*: Duidelijke, toegankelijke data is essentieel.
- *Samenwerking*: Betrek brancheorganisaties meer; pas no-regret maatregelen toe zoals bij de energietransitie.
- *Infrastructuur of nutsvoorzieningen*: Om infrastructuurprojecten met beperkte budgetten te versnellen, kan de overheid deze verbinden aan andere taken en eventueel ook publiek-private vormen verkennen, zoals het voorbeeld van de versterking van de Afsluitdijk.

Plenaire algemene inzichten en afsluiting

- De financiële sector toont bereidheid om bij te dragen.
- Er is gedeeld belang, maar er is behoefte aan duidelijkheid over de rol van de financiële sector: directe financiering versus financiële en andere instrumenten.
- Samenwerking bevordert betere communicatie en gezamenlijke oplossingen.
- Er is behoefte aan concrete doelen en consistent overheidsbeleid; de NAS beoogt hierin structuur te bieden.
- Klimaatadaptatie is een keten, van infrastructuur tot verzekering, en alle schakels zijn van belang.
- Er is commitment om na vaststelling van de NAS structureel meer samen te werken.
- Er is behoefte aan het (meer) betrekken van de private sector bij besluitvorming; zoals (branche-organisaties van) bedrijven.

Verdieping 4

Geraadpleegde stakeholders

Hieronder geven we een overzicht van de personen de we hebben gesproken in losse interviews danwel in de gezamenlijke werksessie. Daarnaast ontvingen we input via mail.

Ministeries

Organisatie	NAS opgave	Gesprek	Werk-sessie	Alleen via mail
Min IenW	Goed beschermd tegen hoogwater	✓	✓	
Min IenW	Goed beschermd tegen wateroverlast	✓	✓	
Min IenW	Goed evenwicht tussen zoetwatervraag- en aanbod		✓	
Min IenW	Verbeteren van de waterkwaliteit			✓
Min LNV	Klimaatrobuuste landbouw	✓		
Min LNV	Veerkrachtige natuur	✓		
Min LNV	WG Klimaatadaptatie, cluster bedrijven	✓	✓	
Min IenW	Seveso-inrichtingen voorbereid op klimaatrisico's	✓	✓	
Min VRO	De hittebestendige stad	✓		
Min VWS	De hittebestendige stad/ Gezond blijven in tijden van klimaatverandering	✓	✓	
Min OCW	Goed beschermd cultureel erfgoed			✓
Min VRO	Klimaatadaptieve nieuwbouw	✓		
Min VRO	Klimaatbestendig wonen voor iedereen	✓	✓	
Min VRO	Toekomstbestendige werklandschappen	✓	✓	
Min EZ	Industrie	✓	✓	
Ministerie I&W, DGWB	Een sterke, weerbare infrastructuur (spoor, weg en vaarwegen); Financiële sector	✓	✓	
Min IenW	Een sterke, weerbare infrastructuur (spoor, weg en vaarwegen)	✓	✓	
Min IenW/ Deltares	Een sterke, weerbare infrastructuur (spoor, weg en vaarwegen)	✓	✓	
Min EZ	Nutsvoorzieningen (Energie, telecom, drinkwaterleidingen - vitaal)	✓		
Min IenW	Caribisch Nederland	✓		
Min IenW	Caribisch Nederland		✓	
Min IenW	Internationaal	✓		

Financiële sector en andere betrokkenen (grotendeels Werkgroep Klimaatadaptatie)

Naam	Organisatie	WG Klimaatadaptatie cluster of anderszins	Gesprek	Werk-sessie	Alleen via mail
Henrik Fliflet	ABN AMRO	Voormalig Cluster Wonen		✓	
Christiaan Schreuder	ABN AMRO	Voormalig Cluster Wonen		✓	
Josephine Jessen	ABN AMRO	Cluster Wonen	✓		
Paul Heemskerk	ABN AMRO	NVB projectgroep Fundering/Klimaatrisico's	✓		
Patrick Wijsman	ABN AMRO	Cluster Wonen			✓
Patricia Alblas	Achmea Bank	Cluster Wonen	✓	✓	
Gijs Kloek	Achmea	Kerngroep	✓	✓	
Gerard van Noordenburg	Agriver	Cluster Bedrijven		✓	
Esther Egeter	a.s.r.	Cluster Data	✓	✓	
Martijn van Gelderen	BPD	Cluster Wonen			✓
Iwona Hillebrandt	ING	Cluster Wonen	✓		
Jan van der Doelen	ING	Cluster Bedrijven	✓		
Emy de Kock	Interpolis	Cluster Bedrijven	✓		
Manon Schouten-Tolboom	Interpolis	Cluster Bedrijven		✓	
Kees-Jan van Henten	NHG	Cluster Wonen		✓	
Erik Koldewijn	NN Bank	Cluster Wonen		✓	
Marieke Beugel	Nationale-Nederlanden	Cluster Bedrijven	✓		
Nynke Vries	NVB	Coördinatiegroep			✓
Ninette Giphart	NVB	Cluster Wonen en NVB Werkgroep Wonen	✓	✓	
Tim Segboer	NWB Bank				✓
Hielke van der Aa	NWB Bank	Cluster Data			✓
Jennifer Willems	Rabobank	Cluster Bedrijven	✓		
Vincent van Dongen	Rabobank	Cluster Wonen	✓		
Jan-Willem Vogels	Rabobank	Cluster Bedrijven	✓		
Thomas Dekker	SVn	Cluster Bedrijven	✓	✓	
Harold Hendriks	Univé	Cluster Bedrijven	✓	✓	
Hans Rietveld	Verbond van Verzekeraars	Cluster Wonen		✓	
Vylon Ooms	Verbond van Verzekeraars	Coördinatiegroep		✓	
Willem van Toor	VNO-NCW		✓		